

АСПЕКТ ПРАБЛЕМЫ
ПАД ЧАРНОБЫЛЬСКИМ КРЫЛОМ
2 стар.

АКТУАЛЬНА
ПРЭЗІДЭНЦКАЕ ПАСЛАННЕ ПАРЛАМЕНТУ
2 стар.

ШМАТГАЛОССЕ
НАЎРУЗ-БАЙРАМ У БЕЛАРУСІ
3 стар.

ПРЭЗЕНТАЦЫЯ
БЕЛАРУСКА-ПОЛЬСКИ ФРАЗЕАЛАГІЧНЫ СЛОЎНІК
4 стар.

НАВІНЫ З АРХІВА
ЗГАДКІ ПРА КНЯГІНЮ Магдаліну РАДЗІВІЛ
5 стар.

ВЕСТКІ З СУПОЛАК
МЕМАРЫЯЛЬНЫ ЗНАК БАГУШЭВІЧУ Ў СВІРАНАХ
6 стар.

АПОВЕСЦЬ Уладзіміра НЯКЛЯЕВА
«ПРАГА» (працяг)
7 стар.

РАКУРС
ГІСТОРЫЯ Ў ЛЯЛЬКАХ
8 стар.

ДЗІЦЯЧАЯ ЧЫТАНКА
УРОКІ ДЗЕДА ЎСЭВЕДА: КВАТЭРА
8 стар.

АГУЛЬНАЯ БЕЛАРУСКАЯ ГАЗЕТА **РАСПАЎСЮДЖВАЕЦЦА Ў 48 КРАІНАХ**

Голас Радзімы

Штотыднёвая газета для суайчыннікаў за межамі Беларусі **Выдаецца з 6 красавіка 1955 года**

1 мая 2002 года, № 18 (2704) **Цана 137 рублёў** E-mail: golas_radzimy@tut.by

хроніка жыцця

ІНФАРМАЦЫЯ ЗБЛІЖАЕ
Міністр інфармацыі Беларусі Міхаіл Падгайны і старшыня Дзяржкамтэта па інфармацыйнай палітыцы Украіны Іван Чыж падпісалі дагавор, які прадугледжвае пашырэнне супрацоўніцтва дзвюх краін у сферы інфармацыі.

У адпаведнасці з гэтым дакументам на бліжэйшы год запланаваны шэраг двухбаковых візітаў, якія дапамогуць кнігавыдавецкім і кнігагандлёвым арганізацыям умацаваць сувязі, абмяняцца вопытам. Плануецца, што нашы суседзі прымуць удзел у днях беларускага пісьменства і друку, якія пройдуць у Міры.

Дарэчы, у Беларусі жыве каля 250 тысяч украінцаў, вялікая беларуская дыяспара існуе на Украіне. Як гаворыць Іван Чыж, «для гэтых груп мы імкнемся наладзіць распаўсюджванне друкаванай прадукцыі, тэле- і радыёпраграм у нашых краінах. Беларусь — палітычны цэнтр СНД. Нашы двухбаковыя кантакты ў гэтым накірунку могуць паспрыяць пашырэнню такога супрацоўніцтва на тэрыторыі іншых дзяржаў Садружнасці».

ДУША НАРОДА
Калектыву Дзяржаўнага акадэмічнага народнага хору Рэспублікі Беларусь імя Г.Цітовіча споўнілася 50 гадоў.

Як адзначана ў прывітанні Прэзідэнта А.Лукашэнкі, «творчасць хору — гэта жывая сувязь паміж музычнай спадчынай продкаў і сучаснай беларускай культурай. Вось ужо паўстагоддзя вы рупліва збіраеце і шчодро дорыце шматлікім прыхільнікам чужоўня, мілагучныя песні, у якіх адлюстраваны душа нашага народа, яго лёс, надзеі і жаданні».

ВЯСЕННІ КАРАГОД
Такі карагод квітнеючай алычы і елкі прыкмеціў у Баранавічах наш чытач В.МАЙСЮК і падзяліўся сваім фотаназіраннем з намі.

Кіраўнік дзяржавы пажадаў калектыву народнага хору новых творчых поспехаў, радасных сустрэч з удзячнымі слухачамі, натхнення і шчасця на доўгія гады.

ГУМАНІТАРНАЯ ДАПАМОГА
Напярэдадні 16-й гадавіны чарнобыльскай катастрофы Надзвычайны і Паўнамоцны пасол КНР Юй Чжэньцы перадаў беларускаму боку медыцынскае абсталяванне на пай-мільёна долараў.

Гэта сучаснае абсталяванне, якое скарыстоўваецца пры складаных лапараскапічных, эндаскапічных і іншых аперацыях, а таксама апаратура для ультрагукавога даследавання. Яе атрымаюць многія медыцынскія ўстановы, у тым ліку Рэспубліканскі клінічны шпіталь інвалідаў Вялікай Айчыннай вайны.

ЗА ПАЎГАДЗІНЫ — У БЕЛАСТОК

Жыхары Гродзеншчыны змогуць цяпер дабрацца да Беластока ў рэкордна кароткі час — за паўгадзіны.

Гродзенскія авіятары рыхтуюцца да адкрыцця рэгулярных рэйсаў з Гродна ў Беласток з чэрвеня гэтага года. Яны будуць выконвацца на самалётах АН-2 вопытнымі пілотамі.

ШЧАСЛІВЫ БЛЕТ

Студэнт Гродзенскага дзяржаўнага ўніверсітэта Аляксей Круціца атрымае бясплатна аўтамабіль «Жыгулі».

Менавіта Аляксей аказаўся тым шчасліўчыкам, якому выпаў самы буйны выйгрыш латарэі, прысвечанай 200-годдзю Гродзенскай губерні.

Уладальнікамі відэамагнітафонаў, музычных цэнтраў і іншых каштоўных рэчаў сталі 600 удзельнікаў латарэі. Яе прызавы фонд склаў 60 мільёнаў рублёў.

ЛЬГОТНЫЯ ТЭЛЕВІЗАРЫ

Малазабяспечаныя жыхары, якія жывуць у сельскай мясцовасці, змогуць купіць тэлевізары і радыёпрыёмнікі на льготных умовах...

Такое рашэнне прынята Міністэрствам працы і сацыяльнай абароны. Тэлевізары на льготных умовах (прадаюцца ў крэдыт з растэрміноўкай аплаты да 18 месяцаў) рэалізуюць раённыя спажывецкія таварыствы.

Падрыхтавала Ларыса ЛАЗАР.

стасункі

ГОД ТАРАСА ШАЎЧЭНКІ Ў БЕЛАРУСІ

Беларусь і Украіну звязваюць даўнія культурныя сувязі.

Нездарма на Украіне сёлета плануецца шырока адзначыць 120-гадовыя юбілей класікаў беларускай літаратуры Янкі Купалы і Якуба Коласа, 70-годдзе перакладу на беларускую мову «Кабзара» Тараса Шаўчэнкі, адкрыццё помнік вядомаму беларускаму паэту Максіму Багдановічу.

А ў Беларусі 2002 год названы «Годам Тараса Шаўчэнкі». Пасольства Украіны і грамадскія арганізацыі Беларусі з гэтай нагоды ўжо правялі шэраг цікавых мерапрыемстваў, а нядаўна ўрачыста адкрылася выстава карцін Т.Шаўчэнкі ў Нацыянальным мастацкім музеі Беларусі, якая знаёміць беларускіх мастацтва з яшчэ адной гранню талента знакамітага ўкраінца. Плануецца правесці навуковыя канферэнцыі: «Шаўчэнка і сучаснасць», «Украіна, Беларусь — гісторыя і сучаснасць», сустрэчы за «круглым сталом» пісьменнікаў Украіны і Беларусі, гастролі ўкраінскіх тэатраў, літаратурныя чытанні і іншае.

З МЕСЦА ПАДЗЕЙ

У Мінску адбылося адкрыццё помніка вялікаму ўкраінскаму паэту і мастаку Тарасу Шаўчэнку. Гэты помнік — дар Кіева беларускай сталіцы, які падкрэслівае братэрскія адносіны паміж нашымі краінамі. На ўрачыстасці аб значэнні асобы Т.Шаўчэнкі ў

сусветнай культуры гаварылі мэр Мінска Міхаіл Паўлаў і яго кіеўскі калега Аляксандр Амельчанка, беларускія і ўкраінскія паэты, прадстаўнікі ўкраінскай дыяспары ў Беларусі.

НА ЗДЫМКАХ: помнік Тарасу Шаўчэнку ў Мінску; у час адкрыцця помніка.

Тэкст і фота Яўгена КАЗЮЛІ.

спорт

НАЦЫЯНАЛЬНАЯ ЗБОРНАЯ ВЯРНУЛАСЯ Ў ВЫШЭЙШУЮ ЛІГУ СУСВЕТНАГА ХАКЕЯ

На чэмпіянаце свету ў Галандыі нацыянальная зборная Беларусі па хакеі зноў атрымала права гуляць у хакейнай эліце.

У расшароўваючай гульні з камандай Францыі беларускія хакеісты перамаглі з лікам 3:1. Да гэтага беларуская дружина перамагла зборныя Паўднёвай Карэі — 12:2, Харватыі — 9:0, Галандыі — 15:4, Казахстана — 6:4, чым пацвердзіла свой поспех на Алімпіядзе ў Солт-Лейк-Сіці.

...А ЮНІЁРЫ ПАБІЛІ КАНАДЦАЎ
Упершыню ў гісторыі беларускія хакеісты выйгралі ў канадцаў.

Юнацкая зборная на чэмпіянаце свету ў Славакіі абыграла канадскіх аднагодкаў з лікам 5:3.

ВІТАЛЬ КУТУЗАЎ НАБІРАЕ... ГАЛЫ

Выдатнага выніку дабілася нацыянальная зборная Беларусі па футболе ў першым для сябе матчы гэтага года. На чужым полі беларусы перамаглі венграў — 5:2.

На фоне яркай гульні ўсёй каманды асоба трэба павіншаваць дэбютанта зборнай Віталія Кутузава, на ліку якога два галы. Акрамя таго, вароты саперніка атакавалі Аляксандр Глеб, Аляксандр Хацкевіч і Пётр Качура. Так трымаць, хлопцы!

Mіхаіл МАЗАКОЎ.

зваротная сувязь

АРМЕНІЯ

Пастаяннымі чытачамі вашай газеты з'яўляюцца члены Ерванскай беларускай суполкі Арменіі «Беларусь». Суполка мае ў сваім саставе 107 чалавек, яе аддзяленні знаходзяцца таксама ў гарадах Раздан і Абавян. Газеты суполка атрымлівае праз Пасольства Рэспублікі Беларусь у Рэспубліцы Арменія.

Вельмі вам удзячныя за вашу працу. З задавальненнем чытаем матэрыялы, апублікаваныя ў «Голасе Радзімы» на роднай мове.

3 павагай
Часовы Павераны
Валерый СЫСОЕЎ.

ПАДПІСКА-2002

БУДЗЕМ РАЗАМ!

Рэдакцыя выказвае ўдзячнасць за разуменне і падтрымку сваім шануючым чытачам у Саўт-Рыверы (ЗША), якія даслалі складкі ЧЭКАМ на 100 долараў.

Зацікаўленым паведамляем, што з пачатку года «ТР» мае свае рускамоўныя дадаткі ў Ізраілі і Малдове, у якіх можа размясціць вашу інфармацыю і рэкламу (цана 1 кв.см — \$1). У сувязі з гэтым выказваем удзячнасць Ізраільскай страхавой кампаніі «Zmadim», якая размяшчае сваю рэкламу на старонках «Дыялога» — 8-палоснага спецыяльнага «ТР» у Тэль-Авіве.

«Голас Радзімы» гатовы падтрымаць інфармацыйнае супрацоўніцтва з беларуска- і рускамоўнымі выданнямі ў любой краіне праз камп'ютэрную сувязь.

Прапановы па тел. 288-17-82, e-mail: golas_radzimy@tut.by

аспект праблемы

ПАД ЧОРНЫМ КРЫЛОМ
ЧАРНОБЫЛЯ

Тыя, хто нарадзіўся 26 красавіка 1986 года, зараз атрымліваюць пашпарты беларускіх грамадзян. Яны нават і не ведаюць, якім было наша жыццё да з'яўлення закрытых радыяцыйных зон і пакінутых вёсак, калі наваколнае асяроддзе не таяла пагрозу, а радавала чалавека, калі прырода была крыніцай добрага здароўя і выдатнага настрою. Калі ж гаварыць аб дарослым насельніцтве і Беларусі наогул, то смертаноснае воблака, якое накрыла 16 гадоў таму краіну, падзяліла жыццё Беларусі на два перыяды: да і пасля Чарнобыля. Як вядома, 23 працэнты ўсёй тэрыторыі, дзе жыло больш за 2 мільёны чалавек, было забруджана радыенуклідамі цэзію, стронцыю і плутонію. Але ахвярай атамнага джына стала практычна ўсё насельніцтва Беларусі, якое на раннім этапе падверглася ўздзеянню радыенуклідаў ёду. Таму не выпадкова Вяроўніны Савет Беларусі аб'явіў у свой час усю тэрыторыю краіны зонай экалагічнага бедства.

У першыя гады пасля катастрофы сусветная супольнасць не пакідала без падтрымкі нашу рэспубліку, якая трапіла ў бяду не па сваёй віне. І беларусы, зразумела, удзячныя тым, хто працягнуў руку дапамогі. Але ў апошні час сітуацыя значна змянілася. Як лічыць намеснік старшыні Дзяржкамчарнобыля пры Савеце Міністраў Валерый Шаўчук, свет стаміўся ад чарнобыльскай аварыі, тым больш на фоне іншых катастроф, голаду ў Афрыцы, хвалей тэрарызму і г.д. Праўда, што тычыцца супрацоўніцтва няўрадавых, грамадскіх арганізацый, то яно і зараз застаецца досыць цесным. Толькі па гэтай лініі за апошнія два гады за межамі краіны было на здараўленні 125 тысяч беларускіх дзяцей. І за гэта нашым замежным сябрам вялікае дзякуй.

Але ўсё ж асноўны цяжар выдаткаў па ліквідацыі наступстваў катастрофы па-ранейшаму нясе наша далёка не багатая дзяржава. Толькі за апошні шэсць гадоў на будаўніцтва аб'ектаў аховы здароўя на праграме ліквідацыі наступстваў катастрофы на ЧАЭС накіравана 40 мільярдаў рублёў. І гэта пры тым, што, напрыклад, інвестыцыйныя паступленні ў эканоміку склалі ў мінулым годзе толькі 7 мільярдаў рублёў. Значная частка чарнобыльскіх сродкаў накіравана на спецыялізаваную ахову насельніцтва, якое пацярпела ад катастрофы, а таксама на закупку неабходнага абсталявання і спецтранспарту. І ўсё-такі востры недахоп грошай адбіваецца на тым, што многія мерапрыемствы фінансуюцца не ў поўным аб'ёме або са значным адставаннем. Па словах міністра аховы здароўя Уладзіслава Астапенкі, ёсць праблемы з завяршэннем будаўніцтва спецыялізаваных у Гомелі, які быў запланаваны яшчэ ў саўвечкі час. Але медыкі спадзяюцца, што сёлета ўстанова адчыніць свае дзверы перад хворымі.

З 1993 года ў Беларусі праводзіцца работа па стварэнні і функцыянаванні Дзяржаўнага чарнобыльскага рэестра, распрацавана складаная шматузроўневая аўтаматызаваная сістэма апрацоўкі даных, якая выкарыстоўваецца пры ацэнцы захворванняў людзей і паляпшэння іх дыспансерызацыі. У мінулым годзе ў лячэбна-прафілактычных установах пад кантролем медыкаў знаходзіліся 1,6 мільёна хворых, у тым ліку 320 тысяч дзяцей. Больш за мільён з іх атрымалі неабходнае лячэнне, многія адпачылі ў санаторыях. Трэба сказаць, што ў адпаведнасці з беларускім заканадаўствам, медыцынскія ўстановы ў абавязковым парадку праводзяць кожны год абследаванні тых, хто пацярпеў. Гэта дазваляе выяўляць многія захворванні на самай ранняй стадыі. Як адзначыў міністр аховы здароўя, у пачатковым перыядзе захворвання беларускія ўрачы выяўляюць паталогію ў два разы больш, чым іх украінскія калегі. Гэта значыць, што ў чалавека павялічваецца шансы выжыць. А вопыт айчыннай медыцыны ў лячэнні рака лёгкіх можна лічыць унікальным: са 145 хворых з метастазамі

палову ўдалося вылечыць, і людзі вярнуліся да паўнацэннага жыцця.

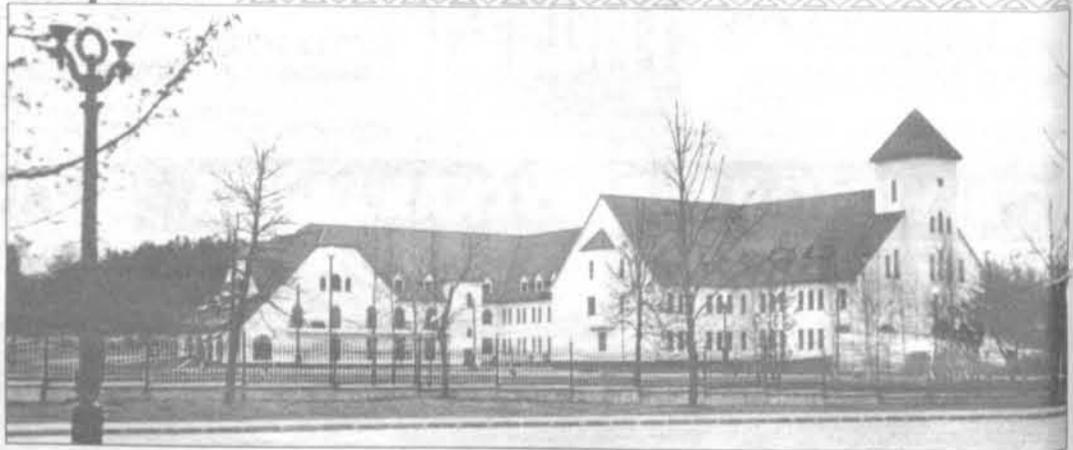
Чарнобыль паднёс медыкам і вучоным нямала сюрпрызаў. Многія чакалі, напрыклад, успышкі ў Беларусі лейкеміі, як гэта адбылося пасля атамнага бамбардзіровак Хірасімы і Нагасакі. Але, на шчасце, сумны прагноз не спраўдзіўся. Па словах дырэктара Інстытута гематалогіі і пералівання крыві Уладзіміра Гапановіча, назіраецца нават зніжэнне гэтага паказчыка ў дзяцей. А вось сапраўднай неспрыемнай нечаканасцю для многіх стаў рост рака шчытападобнай залозы. У Беларусі больш васьмі тысяч такіх хворых. Калі на Захадзе на адзін мільён дзяцей фіксуецца адзін падобны выпадак, то ў нас гэта лічба складала 40, а ў Гомельскай вобласці — 143 выпадкі. У параўнанні з дааварыйным перыядам колькасць захворванняў на рак шчытападобнай залозы ў дзяцей павялічылася ў 33,6 раза, сярод дарослых — у 2,5–7 разоў. Часцей за іншых хварэюць жыхары Гомельскай і Брэсцкай абласцей. Праўда, медыкі лічаць, што непасрэдна са згубнымі наступствамі Чарнобыля можна звязваць толькі кожнае чацвёртае такое захворванне.

Якія яшчэ сюрпрызаў можна чакаць ад Чарнобыля, сказаць цяжка. Вядома, што асноўную дозу радыяцыі беларусы атрымалі ў першыя тры гады, але вынікі гэтай трагедыі могуць у поўнай меры праявіцца толькі ў будучыні. Цяпер жа асабліва ўвагу медыкі надаюць так званым групам рызыкі. Папершае, гэта дзеці і насельніцтва, якая жыве на забруджаных тэрыторыях. Тут зафіксаваны больш высокі ўзровень захворванняў нервовай і эндарынай сістэм, на злаякасныя пухліны, часцей праяўляюцца прыроджаныя недахопы развіцця. Па-другое, гэта людзі, якія ўдзельнічалі ў ліквідацыі наступстваў аварыі ў першы год пасля выбуху. У іх таксама вышэйшы ўзровень захворванняў у параўнанні з сярэднярэспубліканскімі паказчыкамі. Калі ж гаварыць пра здароўе перасяленцаў, то ў выніку перанесеных стрэсаў у гэтай катэгорыі асоб назіраецца рост сардэчна-сасудзістых захворванняў.

"Аналіз захворванняў насельніцтва Беларусі, — гаворыць Уладзіслаў Астапенка, — сведчыць аб неспрыяльным уздзеянні на здароўе людзей цэлага комплексу фактараў. Да іх у першую чаргу адносіцца сама экалогія, незбалансаванасць харчавання, дадатковае апраменьванне, стрэсы, недастатковы ахоп насельніцтва аздараўленнем і г.д. У выніку гэтага комплексу прычын у краіне рэгіструюцца радыяцыйна індукцыраваныя захворванні, а таксама рост захворванняў па ўсіх класах хвароб". На думку міністра, важнай умовай для прафілактыкі і лячэння людзей з'яўляецца далейшая рэалізацыя дзяржаўных і ведамасных праграм, Дзяржпраграмы па мінімізацыі і пераадоленню наступстваў катастрофы на Чарнобыльскай АЭС, а таксама паляпшэнне харчавання, умоў працы, вучобы і адпачынку беларусаў.

Ларыса ЛАЗАР.

напярэдадні

ДОМ МІЛАСЭРНАСЦІ ў МІНСКУ

Ад станцыі метро "Усход" праз стары Яблыневы сад дарога выводзіць да сучаснага архітэктурнага комплексу. Заканчваецца будаўніцтва Дома міласэрнасці праваслаўнай парафіі ў гонар Усіх Святых.

Праз кароткі час ён прыме больш за сто чалавек, каго лёс абмінуў сваёй міласцю, хто страціў здароўе і патрабуе догляду і дапамогі. А духоўную падтрымку пастаяльцы Дома міласэрнасці змогуць знайсці ў царкве ў гонар Св.Праведнага Іова. Дарэчы, царква адкрыта для ўсіх жадаючых і, безумоўна, прыцягне да сябе праваслаўных вернікаў наваколля.

НА ЗДЫМКАХ: новы Дом міласэрнасці ў Мінску; царква ў гонар Св.Праведнага Іова.

Тэкст і фота Яўгена КАЗЮЛІ.

актуальна

КУРС НА ўМАЦАВАННЕ ДЗЯРЖАВЫ

Мінулы тыдзень быў вельмі насычаным для беларускіх заканадаўцаў. 23 красавіка ў Авальнай зале Палаты прадстаўнікоў Нацыянальнага Сходу са штогадовым Пасланнем парламенту выступіў Прэзідэнт Аляксандр Лукашэнка. На наступны

дзень тут прайшлі парламенцкія слуханні "Праблемы наступстваў катастрофы на Чарнобыльскай АЭС і сацыяльная абарона грамадзян, якія пацярпелі", а 25 красавіка на пытанні дэпутатаў і сенатараў адказвалі члены ўрада.

Трэба адзначыць, што Пасланне і выступленне кіраўніка дзяржавы ў парламенце сталі з'явай у палітычным жыцці краіны. Сам Прэзідэнт растлумачыў, што Пасланне з'яўляецца рабочым дакументам, за якім няма ніякіх сенсацый. У той жа час курс, які прапанаваў кіраўнік дзяржавы для дасягнення пастаўленых мэт, некаторыя сродкі масавай інфармацыі паспелі назваць "дынамічнай рэвалюцыяй": да 2005 года ўнутраныя валавы прадукт павялічыцца ў краіне на 40 працэнтаў, а зарплата павысіцца ў 2,5 разы. Як сказаў А.Лукашэнка, "гэтая планка вельмі высокая, але я веру ў патэнцыял дзяржавы".

Многія дэпутаты і палітыкі лічаць, што падставы для такога аптымізму ёсць. Яшчэ некалькі гадоў таму краіна знаходзілася ў глыбокім эканамічным крызісе, здавалася, выйсця з яго няма. А зараз Беларусь адзіная з краін СНД

здолела выйсці на рубяжы 1990 года. Цяпер наслеў час рухацца далей. "Для таго каб выйсці на гэтыя паказчыкі, у бягучым годзе мы павінны сур'ёзна пайсці наперад па ўсіх прыярытэтных напрамках", — сказаў А.Лукашэнка. На яго думку, экспарт беларускіх тавараў і паслуг павялічэн узрасці на 6,5 працэнта, прырост аграпрамысловага комплексу скласці 3–4 працэнта, а жылля трэба пабудаваць да 3 мільёнаў квадратных метраў. Пры гэтым ён падкрэсліў, што краіне, народу патрэбны вынік і ацэнка кіруючых кадраў будзе толькі па канчатковым выніку.

Па словах Прэзідэнта, будучы ахвіццяўляцца меры па далейшым развіцці прадпрыемства, асабліва маляга і сярэдняга бізнесу, дзе працуе каля 10 працэнтаў працаздольнага насельніцтва. Падтрымку прадпрыемстваў неабходна ажыц-

цяўляць перш за ўсё ў адносінках прадпрыемстваў, арыентаваных на вытворчасць канкурэнтаздольнай прадукцыі і вырашэнне сацыяльных праблем.

Сёлета, адзначыў Прэзідэнт, трэба знайсці магчымасць для зніжэння падатковага ціску на прадпрыемствы ў асноўным за кошт змяншэння стаўкі падатку на прыбытак, а таксама пашырыць базу падаткаабкладання. Пры гэтым трэба імкнуцца да спрощвання падатковай сістэмы, забеспячэння яе празрыстасці, даступнасці для разумення падаткаплацельшчыкаў.

"Я хачу, каб вы зразумелі, — звярнуўся напрыканцы Аляксандр Лукашэнка да парламентарыяў, — што ўсё-такі ўлада ў краіне цвёрдая. Усе яе галіны працуюць і будуць працаваць зладжана на агульную карысць".

Ларыса ЛАЗАР.

адукацыя

ЛІЦЭЙ ДЛЯ АДОРАННЫХ

Ліцэй, у якім будуць вучыцца адораныя дзеці з усіх раёнаў Мінскай вобласці, адкрыецца сёлета ў беларускай сталіцы.

Як паведамілі ва ўпраўленні адукацыі Мінскага аблвыканкама, галоўная задача педагогаў гэтага ліцэя — падрыхтоўка дзяцей да паступлення ў ВНУ. Пераможцы рэспубліканскіх і абласных алімпіяд, а таксама вучні з вясковых базавых школ і прафесійна-тэхнічных вучылішчаў вобласці, якія паказалі высокі ўзровень ведаў, будуць паглыблена вывучаць профільныя прадметы, неабходныя

ім для паступлення ў тую ці іншую навучную ўстанову. У прыватнасці, будуць створаны класы з фізіка-матэматычным, біялагічным, гуманітарным ухіламі. Адной з асаблівасцей новай навукальнай установы з'яўляецца таксама тое, што пасля яе заканчэння выпускнікі змогуць па выбары атрымаць спецыяльнасць аўтаслесара, электразваршчыка ці аператара ЭВМ.

Новая навукальная ўстанова ствараецца на базе сталічнага прафесійна-тэхнічнага вучылішча №107. Плануецца, што ліцэй пачне работу з новага навукальнага года, а вучыцца ў ім будуць каля 300 чалавек.

Галіна ВІР.

НАЎРУЗ-БАЙРАМ У БЕЛАРУСІ

Гэта свята — дзень традыцыйных сустрэч азербайджанскай дыяспары. З такой нагоды ў кавярні "Астара", вядомай у Мінску стравамі ўсходняй кухні, сабраліся прадстаўнікі азербайджанскіх абшчын Магілёва, Гродна, Баранавіч і Мінска.

— На нашай радзіме прынята святкаваць Наўруз у асяроддзі сям'і. А за яе межамі, тут, у Беларусі, усе азербайджанцы лічаць сябе адзінай сям'ёй. — сказаў прэзідэнт таварыства "Беларусь—Азербайджан" "Габустан" Націк Багіраў.

Дні вясенняга раўнадзенства для многіх народаў былі пачаткам новага года, часам адраджэння прыроды пасля зімовай пары і падрыхтоўкі да сельскагаспадарчых работ. Традыцыі Наўруз-Байрама ідуць з часоў старажытных азербайджанцаў—вогнепаклоннікаў. Як сведчаць даследчыкі, падрыхтоўка да свята пачыналася за месяц да яго. Кожны з чатырох тыдняў (а больш дакладна — чатыры серады) прысвячаўся чатыром стыхіям. Па народных павер'ях, у першую сераду аднаўлялася і прыходзіла ў рух вада, у другую — агонь, у трэцюю — зямля. У чацвёртую сераду вецер адкрываў пупышкі на дрэвах і прыходзіла вясна. Гэты дзень быў насычаны рознымі абрадавымі дзеяннямі, якія ахоплівалі ўсе сферы жыцця і былі скіраваны на адно: забяспечыць дабрабыт сям'і, пазбавіцца непрыемнасцей і бяды. Усюды распальвалі вогнішчы: на вуліцах, на ўзвышшах, на гліняных дахах дамоў. У старажытныя часы вогнішча запальваў непаўналетні хлопчык пры дапамозе крэсіва. Гэты агонь лічыўся чыстым. Усе абавязкова скакалі праз агонь — дзеля ачышчэння: 7 разоў праз адно вогнішча або па адным — праз 7 вогнішчаў. Ачышчэнне праводзілася і праз ваду: упамінаецца абрад скокаў праз ручаі і апырскаванне вадой сямейнікаў у апошнюю ноч старога года перад сном.

Дні напярэдадні свята прысвячаліся прыбіранню ў доме і прыгатаванню святочнай ежы. Галоўным лічыўся абрад прыгатавання жанчынамі сэмэні (соладу), сімвала ўрадлівасці. Цырымонія суправоджалася песнямі і танцамі. Наступленне Наўруза абвешчавалася гучнымі стрэламі. На медным падносе на святочны стол ставіліся 7 рэчаў: соль, хлеб, яйка, рута, люстэрка і г.д. — найбольш карысных і дарагіх як сімвалічны дар сонцу. Увогуле, на стол паводзіліся не меней 7 страў (лічылася, што ад іх колькасці залежыць дабрабыт сям'і ў новым годзе), сярод іх абавязкова плоў у розным выглядзе, салодкія прысмакі і садавіна.

Па традыцыі ў першы дзень свята ўсе сямейнікі знаходзіліся дома, нікуды не хадзілі і нікога не прымалі. У народзе казалі: "Калі ў святочны дзень не будзеш дома, мусіш 7 гадоў бадзяцца". На наступ-

ны дзень адчыненыя вароты і дзверы азначалі, што гаспадар дома і чакіе гасцей. Асабліва заахвочваліся забавы дзяцей: па старым звычаяны залазілі на дах дома і праз комін на вярхоўцы апускалі мяшчкі, куды гаспадар клаў ім прысмакі. Так доўжылася тры дні, а затым наступала чарга жанчын, якія святкавалі Наўруз яшчэ тыдзень.

На свяце ў Мінску я заўважыў Рыгора Барадуліна, народнага паэта Беларусі.

— Я з задавальненнем прыняў запрашэнне маіх сяброў—азербайджанцаў. Гэта вельмі шчыры і гасцінны народ. Нас, беларусаў, родняць з ім старажытныя традыцыі пакланення вадзе, агню, раслінам і сонцу. Азербайджанскі Наўруз-Байрам і беларускія Саракі супадаюць па даце і па сэнсу — ухваленне вясенняга раўнадзенства. З Азербайджанам у мяне звязаны добрыя ўспаміны. Там я быў на афіцэрскіх зборах, а потым у складзе розных дэлегацый. Многае пераклаў з азербайджанскай паэзіі, асабліва, калі працаваў рэдактарам альманаха "Братэрства". Сябрую з паэтам Касімам Абілавым і Камілам Камалам, мастаком, схільным да беларушчыны.

Побач з Рыгорам Барадуліным прыпыніўся курдскі паэт і празаік, які жыве і працуе ў Беларусі, — Ганат Чарказян.

— Мы людзі Усходу, таму з азербайджанцамі я часта сустракаюся. Прыемна, што маю апошнюю кніжку "Чаргаві" ("Чатыры крокі") пераклаў беларус Рыгор Барадулін, а мастацкае аздабленне зрабіў азербайджанец Каміла Камал. Запрашэнне на святкаванне Наўруз-Байрама атрымаў ад майго сябра Націка Багірава, старшыні аб'яднання азербайджанцаў і выдатнага беларускага спартсмена, шматразовага чэмпіёна свету і Еўропы па барацьбе. Азербайджанцы адчуваюць сябе часткай беларускага грамадства, але я рады, што яны не забываюць свае традыцыі. Я курд-язід, Наўруз мы не святкуем, але для мяне свята сяброў — заўжды радасць.

У святочнай зале "Астары" ўжо гучала азербайджанская музыка. Па запрашэнні землякоў у Мінск прыехалі артысты з Азербайджана.

— Як усе нацыянальныя аб'яднанні, мы абмежаваны ў сродках. Дапамогі з радзімы не маем, бо ў Азербайджане вельмі складанае эканамічнае становішча. У Беларусі няма азербайджанскага па-

сольства, таму спадзяёмся толькі на свае магчымасці. Сярод беларускіх азербайджанцаў шмат прадпрыемальнікаў, таму нашы сродкі — гэта іх ахвяраванні. Раз у год на свята Наўруз дазваляем сабе такую вось сустрэчу і запрашаем артыстаў з радзімы. Сёння прымаем музыкантаў Давуда Касымава, Шахлара Гусейнава, Надзіра Зульфегарава і спявачку Надзіру Раїшан-кызы з Астары. Ёх выступленне — рэдкае мажлівасць паслухаць родныя песні і патанцаваць пад родную музыку, — тлумачыць Націк Багіраў.

Танцаваць азербайджанцы любяць. Такі імпэт у танцах можна бачыць толькі ў тэмпераментных усходніх людзей. Звонкі барабан і пранізлівая зурна — акампанемент.

Побач з дарослымі танцуюць дзеці. Многія з іх нарадзіліся тут, але выпісваюць нагамі фігуры не горш за дарослых ды рукамі яшчэ спрабуюць надаць танцу азербайджанскі каларыт! Потым чытаюць вершы пра Новы год. Знаёмыя вершы, на рускай мове, якія вывучылі ў мясцовых дзіцячых садзіках. Таварыству азербайджанцаў патрэбна нядзельная шкёлка!

— Ведаю пра гэта, — адказвае Н.Багіраў. — Мы абмяркоўвалі праблему. Сёлета, калі ўсё будзе добра, адкроем школу. А пакуль пачалі выдаваць невялікім накладам сваю газету "Дан улдузу" ("Ранішня зорка"), дзе акрамя матэрыялаў пра наша жыццё, друкуем дзіцячую чытанку і віншаванні дзецям з днём нараджэння ў вершаванай форме.

Свята працягваецца. Азербайджанская традыцыя асабліва праяўляецца ў стравах. Пашчыраваў гаспадар "Астары" Бахшы Ганбараў!

— Сёння ў нас пачастунак з шасцідзесяці нацыянальных страў. Плоў у розных выглядках, люля-кебаб, салаты, халодныя, гарачыя закускі, далма, кюрза, шашлык розныя. Рыба — ад вады, гародніна і мяса — ад зямлі, салодкія шакер-чурэш, кашакер-бураш, пахлава і мёд — ад наветра, і ўсё — для радасці. Гарэлка і віно не ў традыцыі Наўруз-Байрама.

Сёння ў мяне гасцюць землякі. А ў іншыя дні ў "Астору" прыходзяць у большасці беларусы. Нават на беларускіх вяселлях даводзіцца частаваць стравамі азербайджанскай кухні. Гэта вельмі прыемна, мы стараемся працаваць у нацыянальнай традыцыі, каб быць карыснымі для ўсіх.

Хутка ў Гродне адбудуцца выніковыя мерапрыемствы IV Усебеларускага фестывалю нацыянальных культур. Таварыства "Беларусь—Азербайджан" "Габустан" рыхтуецца да ўдзелу. Будзе прадстаўлена азербайджанская кухня, нацыянальныя гульні, спе-вы, танцы, музыка. Гродзенцы і госці фестывалю атрымаюць магчымасць пазнаёміцца са звычаямі цікавага народа, прадстаўнікі якога ў згодзе жывуць на беларускай зямлі.

дыпкур'ер

ВІЗІТЫ

40 БІЗНЕСМЕНАЎ З В'ЕТНАМА

У саставе дэлегацыі прадстаўнікоў дзелавых колаў Сацыялістычнай Рэспублікі В'етнам, якую ўзначаліў намеснік міністра гандлю СРВ Хо Хуан Нгіема, больш за 40 бізнесменаў.

Адбыліся сустрэчы і перамовы ў Савеце Міністраў, Міністэрстве прамысловасці, Міністэрстве гандлю, Беларускай гандлёва-прамысловай палатцы, а таксама з прадстаўнікамі беларускіх арганізацый і прадпрыемстваў, у прыватнасці МТЗ, якія зацікаўлены ў развіцці супрацоўніцтва з В'етнамам.

У час перамоў абмеркаваны пытанні наладжвання і пашырэння супрацоўніцтва ў галіне знешняга гандлю па такіх накірунках, як вызначэнне шляхоў актывізацыі беларускага экспарту ў В'етнам, а таксама пастаўка ў Беларусь в'етнамскай прадукцыі.

ДАВЕДКА. У студзені-лютым 2002 года тавараабарот паміж

Рэспублікай Беларусь і Сацыялістычнай Рэспублікай В'етнам склаў 6 355,7 тысячы долараў ЗША. Экспарт — 5 028,5 тысячы долараў ЗША, імпорт — 1 327,2 тысячы долараў ЗША. Сальда знешняга гандлю Рэспублікі Беларусь з Сацыялістычнай Рэспублікай В'етнам за згаданы перыяд складалася станоўчым у памеры 3 701,3 тысячы долараў ЗША.

Аснова беларускага экспарту ў СРВ — калійныя ўгнаенні, трубы, шлангі, шыны, рухавікі ўнутранага згарання.

Імпорт з В'етнама ў Беларусь складаюць бананы, кава, гарбата, рыс, адзенне, вырабы з пластыку.

...ШВЕЙЦАРСКІХ ПРАДПРЫМАЛЬНІКАЎ

Адбыўся візіт прадстаўнікоў швейцарскіх дзелавых колаў у Беларусь. Дэлегацыю ўзначаліў дырэктар Гандлёва-прамысловага саюза кантона Берн Ральф Портман. Швейцарскія прадпрыемствы наведалі вытворчае аб'яднанне "Мінскі трактарны завод", прадпрыемствы СЭЗ "Мінск", "Юнібокс", "Поліфас". 26 красавіка адбылася кантактна-кааперыйная біржа з удзелам беларускіх прадпрыемстваў і арганізацый.

Для Беларусі Швейцарыя — перспектывыны еўрапейскі гандлёва-эканамічны партнёр. Гэта пацвярджае станоўчая дынаміка гандлёвых адносін дзвюх краін. Аб'ём тавараабароту паміж Беларуссю і Швейцарыяй у 2001 го-

дзе склаў 45,7 мільёна долараў ЗША, што на 16,3 працэнта больш, чым у 2000 годзе. Экспарт павялічыўся амаль у тры разы і склаў 6,2 мільёна долараў. Імпорт узрос на 6,6 працэнта і склаў 39,5 мільёна долараў ЗША.

КОНСУЛЬСКІЯ СПРАВЫ

ВІЗЫ Ў АЭРАПОРЦЕ «МІНСК-2»

У сувязі з запытамі адносна выдачы віз інашаземным грамадзянам і асобам без грамадзянства ў Нацыянальным аэрапорце "Мінск-2" Міністэрства замежных спраў тлумачыць наступнае.

Консульскі пункт у Нацыянальным аэрапорце "Мінск-2" афармляе ўязныя-выязныя візы Рэспублікі Беларусь замежным грамадзянам і асобам без грамадзянства ў сапраўдныя праязныя дакументы на падставе арыгінала запрашэння фізічнай, юрыдычнай асобы ці ваўчара беларускай турыстычнай арганізацыі.

Віза афармляецца ў прысутнасці заявіцеля, таму консульскі збор падвойваецца за тэрміновасць.

Консульскі пункт працуе кругласутачна. Тэлефон для даведак 279-15-98. За выдачу віз замежным грамадзянам і асобам без грамадзянства ў Нацыянальным аэрапорце "Мінск-2" бярэцца наступны консульскі збор: стаўка консульскага збору ў адносінах да замежных грамадзян і асоб без грамадзянства, якія пражываюць на тэрыторыі

- а) дзяржаў, дзе ёсць консульскія ўстановы Рэспублікі Беларусь;
- б) дзяржаў, дзе адсутнічаюць консульскія ўстановы Рэспублікі Беларусь;
- в) Латвіі, Літвы і Эстоніі.

Разлік у доларах ЗША (консульскі збор плюс фактычныя расходы)

	А	Б	В
1. Дзелавая	140	100	100
2. Гасцявая	140	100	100
3. Турыстычная	60	45	45
4. Транзітная	50	30	30
5. На работу (з правам работы па найме)	320	320	220
6. На вучобу	120	80	80
7. Шматразовая			
дзелавая	320	320	220
транзітная	120	120	120
на работу	320	320	220
гасцявая	320	320	220
групавая (з чалавека)	50	30	30

ЗАУВАГА. Консульскія зборы за выдачу віз бяруцца ў доларах ЗША або еўра.

АБ НОВЫХ АНКЕТАХ ДЛЯ АТРЫМАННЯ ВІЗ У ВЕНГРЫЮ

Пасольства Венгерскай Рэспублікі ў Расійскай Федэрацыі наведвала МЗС Беларусі аб уяўдзненні новых анкет для атрымання віз.

Для ўезду ў Венгрыю на тэрмін да 90 дзён запаўняецца анкета "Заява аб выдачы візы на ўезд у Венгерскую Рэспубліку і знаходжанне на яе тэрыторыі". Анкета "Заява аб выдачы візы — часовага віду на жыхарства ў Венгерскай Рэспубліцы" запаўняецца ў выпадку ўезду ў Венгрыю на тэрмін, які перавышае 90 дзён, а таксама для працаўладкавання і атрымання даходу.

Падрабязная інфармацыя аб парадку афармлення віз размешчана на сайце Пасольства Венгрыі ў Расіі: www.huembtow.macomnet.ru

ЗАПРАШАЕ ЖАНОЧЫ ІНСТЫТУТ

«ЭНВІЛА»

Еўрапейская адукацыя для вашых дачок

На перакладчыцкім, псіхалагічным і эканамічным факультэтах рыхтуюць перакладчыкаў-лінгвістаў, псіхалагаў, сексалагаў, выкладчыкаў псіхалогіі, эканамістаў.

Адрас Інстытута "Энвіла": Рэспубліка Беларусь, г.Мінск, 220033, вул.Велазаводская, 3.
Тэл.: 206-53-75; 226-04-19; 226-06-87; 211-11-64. Факс 226-06-87.
E-mail: envila@infonet.by Інтэрнэт: <http://envila.latr.unibel.by>

да 120-годдзя песняра

ВАСІЛЬ ШАРАНГОВІЧ — СААЎТАР ЯКУБА КОЛАСА

З набліжэннем 120-й гадавіны з дня нараджэння Янкі Купалы і Якуба Коласа ўсё больш адбываецца падзей у культурным жыцці Беларусі, звязаных з імёнамі нашых славурых песняроў.

Менавіта такой падзеяй стала выстава твораў народнага мастака Беларусі Васіля Шаранговіча. А складзена яна з ілюстрацый да новага выдання пазмы Якуба Коласа "Новая зямля". Не будзе перабольшаннем сцвярджаць, што па паказу сялянскага жыцця, мастацкаму абагульненню вобразаў пазма "Новая зямля" вылучаецца сярод падобных твораў ва ўсёй беларускай літаратуры. Прататыпамі персанажаў пазмы былі члены сям'і паэта і бліжэйшыя родзічы, а месцы дзеянняў захававалі сапраўдныя назвы вёсак, хутароў, мястэчак, якія і сёння існуюць у Стаўбцоўскім раёне. Гэта робіць твор бліскім па духу нашым сучаснікам. Пры жыцці паэта пазма выдавалася некалькі разоў самастойнымі кніж-

камі. Калектыў перакладчыкаў у складзе С.Гарадзецкага, П.Сямініна і П.Радзімава ў 30-я гады мінулага стагоддзя зрабілі пазму даступнай рускаму чытачу. А вядомы варшаўскі журналіст Чэслаў Сеньох нядаўна завяршыў пераклад "Новай зямлі" на польскую мову.

І вось новае выданне. Намаганьнямі Беларускага фонду культуры "Новая зямля" ўбачыла свет на трох мовах: беларускай, рускай і польскай. Ілюстраваў кнігу Васіль Шаранговіч. Так што адначасова

ў Нацыянальным музеі гісторыі і культуры Беларусі адбыліся дзве падзеі — адкрыццё выставы і прэзентацыя кнігі. Значнасць мерапрыемства падкрэслівала і тая велізарная колькасць людзей, што прыйшлі на вернісаж. Сярод іх былі міністр культуры Беларусі Леанід Гуляка, міністр інфармацыі Міхаіл Падгайны, паэты Ніл Гілевіч, Янка Брыль, Генадзь Бураўкін, дырэктар Коласаўскага музея ў Мінску Зінаіда Камароўская, фальклорныя калектывы з радзімы паэта.

На выставе экспанаваліся кнігі, лісты, рукапісы, асабістыя рэчы Якуба Коласа, а этнаграфічны раздзел выставы знаёміў з прадметамі быту сялян таго часу, які апісаны ў "Новай зямлі".

Яўген КАЗЮЛЯ.

НА ЗДЫМКАХ: новае выданне пазмы; Васіль ШАРАНГОВІЧ (злева) і Ніл ГІЛЕВІЧ; адна з ілюстрацый да новага выдання.

Фота аўтара.

прэзентацыя

ДОЎГАЧАКАНЫ ФРАЗЕАЛАГІЧНЫ СЛОЎНІК

У Варшаве ўбачыў свет першы "Беларуска-польскі слоўнік", укладальнікі якога — вядомыя ў Польшчы і на Беларусі навукоўцы Марыя Чурак (супрацоўніца Інстытута славістыкі Польскай акадэміі навук) і Анатоль Аксамітаў (супрацоўнік Інстытута мовазнаўства Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі).

Гэтая праца стала значнай падзеяй для беларускіх і польскіх навукоўцаў, таму зусім не выпадкова, што прэзентацыя слоўніка адбылася і ў нашай краіне — у зале Дзяржаўнага педагагічнага ўніверсітэта.

Варта згадаць, што азначае тэрмін "фразеалагізм". Як сказана ў прадмове да слоўніка, "фразеалагічнае слова — зашыфраваная ў мастацкіх вобразах навакольнага рэчаіснасць, эмацыянальная рэакцыя чалавека на яе шматлікія праявы. Фразеалагічны адзінкі кожнай мовы адлюстроўваюць яе нацыянальную спецыфіку, яе самабытнасць і разам з тым універсальнасць. Уяўляюць сабой складаную моўную з'яву, якая адлюстроўвае спосаб жыцця і характар народа, яго гісторыю, духоўнае жыццё і псіхалогію, нацыянальныя традыцыі і звычкі, быт і тэмперамент народа". Іншымі словамі, асаблівасці моўнага мыслення народа выяўляюцца менавіта ў фразеалагічных абаротах...

Застаецца, між іншым, здзіўляцца, чаму гэты слоўнік з'явіўся толькі на пачатку XXI стагоддзя — можна ж было зрабіць яго і ў XX. Фразеалагічны ўзаемадзеянні беларусаў з палякамі ўзніклі ў выніку моцных сувязей, культурных і эканамічных стасункаў, якія доўжыліся на працягу стагоддзяў. Як адзначаецца ў той жа прадмове, "асабліва інтэнсіўна

яны (узаемадзеянні. — Аўт.) развіваліся з канца XVI — пачатку XVII стагоддзяў, калі землі Вялікага княства Літоўскага злучыліся з Польшчай".

Пры фарміраванні слоўніка ўлічвалася, зразумела ж, частата ўжывання фразеалагізмаў у кожнай з моў. Удалося вылучыць наступныя віды польскіх адпаведнікаў фразеалагізмам беларускай мовы: абсалютныя, эквівалентныя, тоесныя, адэкватныя, агісальныя, удакладненыя адпаведнікі (ізафраземы). Да прыкладу, абсалютныя ізафраземы — гэта такія фразеалагічныя адзінкі, якія супадаюць па змесце і выражэнні (па сэнсе, лексічным саставе і сінтаксічнай структуры): дзень у дзень — dzień w dzień... Сам жа матэрыял у слоўніку размешчаны ў алфавітным парадку: па гнездавым прынцыпе па апорных словах. А варыянты іх — лексічныя, фанетычныя, марфалагічныя — падаюцца ў квадратных дужках. Але самі аўтары працы са шкадаваннем адзначаюць: "Ілюстрацыйны матэрыял (кантэкст), а таксама стылістычныя і граматычныя паметы, якія несумненна ўзбагацілі б інфармацыйны бок слоўніка, не ўведзены ў яго склад з прычыны абмежаванага аб'ёму выдання..."

Са слоў аднаго з аўтараў слоўніка, спадарыні Марыі Чурак, праца над ім доўжылася працяглы час, ідэя ж яго стварэння ўзнікла яшчэ ў 1982 годзе. Рабоце замі-

налі розныя прычыны: то не заўсёды ўдавалася наладзіць кантакты паміж складальнікамі, то перашкаджалі банальныя хваробы. Да таго ж, меліся і выдавецкія цяжкасці: некалькі гадоў не маглі выпусціць слоўнік з-за фінансавых складанасцей.

Навуковы супрацоўнік Інстытута мовазнаўства Іна Кур'ян вельмі трапна заўважыла, што для беларускай фразеалогіі "залаты век" яшчэ не наступіў, таму колер слоўніка — сярэбраны. Выданне складзена па традыцыйным прынцыпе, яно двухмоўнае, што ва ўсім свеце вельмі цэніцца. Але спадарыня Кур'ян з сумам адзначыла, што слоўнік невялікі па аб'ёме, выйшаў вельмі малым тыражом — усяго 500 экзэмпляраў; больш таго — кніга распаўсюджваецца толькі ў Польшчы. Шкада, што з выданнем не азнаёмяцца нашы айчыныя студэнты, асабліва, якія вучаюць польскую мову. На думку Іны Кур'ян, ёсць у слоўніку і недарэчнасці.

Літаратуразнавец Язэп Янушкевіч назваў укладальнікаў кнігі сапраўднымі піянерамі, адзначыўшы, што да гэтага часу няма самавітага беларуска-польскага слоўніка, а фразеалагічны — ёсць. Няхай у ім маюцца недарэчнасці, няхай наперадзе лепшыя выданні, але Аксамітаў і Чурак застануцца першапраходцамі... А першы сакратар пасольства Рэспублікі Польшча ў Беларусі спадар Пётр Ганцарык з гонарам падкрэсліў, што, маўляў, беларуска-англійскага (або беларуска-нямецкага) фразеалагічнага слоўніка няма, а беларуска-польскага — вось ён, — і гэта вельмі добра!

Алесь ЛІПЕНЬ.

вернісаж

ПРАЕКТЫ МУЗЕЯ, ЯКІ АПЯКАЕ МОЛАДЗЬ

Музей сучаснага беларускага мастацтва — адзін з самых маладых на Беларусі — створаны ў 1997 годзе. У яго складзе — 20 чалавек, палова якіх — навуковыя супрацоўнікі. Іх намаганьнямі ладзіцца шмат выстаў у краіне і ў час правядзення Дзён культуры Беларусі за мяжой. Амаль штомесяц тут адкрываецца новая экспазіцыя. У Музеі сучаснага выяўленчага мастацтва свабодны ўваход, чым з задавальненнем карыстаюцца ўсе наведвальнікі. Кіраўніцтва падлічыла, што набыць касавы апарат, наняць касіра і заплаціць падаткі значна даражэй, чым згублены

даход ад продажу білетаў, якія звычайна танныя. Сёння палітыка Мінфіна ў дачыненні да ўстаноў культуры такая, што яны самі не могуць рэгуляваць цэны.

Нягледзячы на шэраг эканамічных складанасцей, Музей сучаснага выяўленчага мастацтва ладзіць цікавыя імпрэзы, адкрывае ў мастацтве новыя імёны. Мастакі і наведвальнікі адзначаюць прафесіяналізм калектыву, утульнасць і добрае асвятленне залаў. Мы сустрэліся з намеснікам дырэктара музея па выставачнай дзейнасці Канстанцінам ФЕДАРЫШКІНЫМ, каб паразмаўляць пра сённяшняе клопаты музейшчыкаў.

Канстанцін Іванавіч — чалавек, апантаны мастацтвам. Шмат гадоў працаваў у Нацыянальным мастацкім музеі. З натхненнем прапагандаваў беларускіх творцаў. Ганарыцца сваім музеём, дзе шчыруе з дня заснавання, і, як мне падалося, вельмі добры чалавек стаўціца да творчай моладзі. Яна для яго самая лепшая, самая перспектыўная. А пачалася гутарка з апошніх падзей: творы беларускіх мастакоў убачылі ў Парыжы.

— Летась у Мінск прыезджалі прадстаўнікі з цэнтра П'ера Кардэна і цераз Міністэрства культуры перадалі запрашэнне паказаць там беларускае мастацтва, — тлумачыць Канстанцін Федарышкін. — Тады было вырашана адкрыць у цэнтры П'ера Кардэна выставу з удзелам 30 беларускіх мастакоў і прапанаваць глядачу 70 твораў жывапісу, графікі, скульптуры. Большасць работ — з нашых фондаў, але ўвайшлі працы і са збораў саміх мастакоў. Выстава была арганізавана ў рамках Дзён культуры Беларусі ў Францыі.

— **Якія крытэрыі адбору мастацкіх твораў для гэтай выставы?**

— Паколькі французцы хочучы бачыць мастацтва ў стылі "мадэрн", мы прывезлі творы лепшых мастакоў, якія працуюць у гэтым накірунку. Гэта не толькі маладыя аўтары, але і прадстаўнікі сярэдняга, старэйшага пакалення. Нам сапраўды ёсць што паказаць. Многіх здзіўляе, што на Беларусі існуе такая разнастайнасць жанраў, мастацкіх поглядаў і асоб.

— **Сярод пачынанняў апошняга часу — сумесны праект музея і Міністэрства замежных спраў. Раскажыце, калі ласка, пра яго падрабязней.**

— Мы вельмі рады, што рэалізавана такая ініцыятыва: у МЗС зала, дзе ладзіцца брыфінг для журналістаў, іншыя мерапрыемствы, абсталявана таксама для паказу карцін. Нядаўна там прайшла выстава Нінелі Шчаснай. Гэта 17-я па ліку экспазіцыя ў МЗС, і ўжо складзены план правядзення выстаў да лістапада.

Беларускае мастацтва вартае, каб пра яго ведалі. Нашы мастакі, незалежна ад напрамку, у якім працуюць, валодаюць высокім прафесіяналізмам. Дарэчы, прыклад супрацоўніцтва з МЗС аказаўся захапляючым. Пасольства Украіны таксама адкрыла залу, каб наладжваць выставы. Там ужо паказваліся работы беларускіх мастакоў Гаўрылы Вашчанкі і Валерыя Шкарубы. Наколькі мне вядома, нешта падобнае плануецца зрабіць і літоўцы.

— **Над чым яшчэ працуе ваш музей?**

— Нам здаецца вельмі важным, каб і мастакі з правінцыі маглі паказаць сябе ў сталіцы. Таму мы зрабілі выставу гродзенскіх аўтараў, зараз рыхтуем экспазіцыю гамяльчан.

— **Ці маеце вы магчымасці прывозіць у Мінск выставы сучасных замежных мастакоў?**

— Мы з задавальненнем гэта рабілі б пастаянна. Пакуль жа з дапамогай Інстытута Гётэ, Польскага інстытута былі наладжаны выставы мастакоў з Германіі і Польшчы.

— **Што вы хацелі б набыць для музея?**

— Сёння ў пастаянным фондзе мы маем паўтары тысячы адзінак твораў жывапісу і графікі сучаснага мастацтва. Але хацелі б набыць яшчэ многае, калі б мелі на тое сродкі. Хаця, канешне, наш збор папаўняецца. Набываем не толькі мадэрн, але і рэалістычнае мастацтва. Летась мы купілі частыры карціны. У асноўным жа атрымліваем творы ў дар ад саміх мастакоў. Моладзь, як мне падаецца, лічыць за гонар паказаць сябе ў нас і падарыць музею творы. Выставачная дзейнасць музея распланавана ўжо на 2003 год.

— **Ці ёсць надзея, што музей атрымае ўласны будынак?**

— Ёсць такая перспектыва: нам аддалі памяшканне былога кіна-тэатра "Беларусь". Ужо амаль падрыхтаваны праект яго рэканструкцыі пад будынак музея. Справа за сродкамі. У новым памяшканні павінна хапіць плошчы і для выстаў, і для захавання твораў мастацтва. Цяпер, да прыкладу, мы не маем пастаяннай экспазіцыі. Тут у нас усё ж толькі выставачная зала. А музей — іншая справа. Жыццё стала б значна больш насычаным. Так што мы вельмі спадзяемся, што пытанне з фінансаваннем вырашыцца. Нягледзячы на праблемы, мы не збіраемся здавацца, бо працуем на будучыню.

Гутарыла Алена СПАСЮК.

навіны з архіва

КНЯГІНЯ МАГДАЛІНА РАДЗІВІЛ БРАЛА САЛДАЦКІХ ДЗЯЦЕЙ НА ЎТРЫМАННЕ

Душэўная шчодрасць і прыродная дабрыва вялікай беларускай мецэнаткі княгіні Магдаліны Радзівіл знаходзяць усё новыя і новыя пацвярджэнні.

Адшукаўся дакумент, які сведчыць пра яе ўдзел у рабоце Камітэта грамадскай дапамогі сем'ям ніжэйшых чыноў запасу арміі і ратнікаў дзяржаўнага апалячэння, прызваных у армію. Гэта дабрачынная арганізацыя была створана па ініцыятыве мінскага гарадскога галавы С.Хржанстоўскага ў 1913 годзе. Магдаліну Іванаўну запрасілі на першае пасяджэнне арганізацыі і сярод іншых вядомых гараджан абралі ў склад апекуноў камітэта. Паспрыяла гэтаму, відаць, яе вядомасць: часцей за ўсё княгіня знаходзілася ў маёнтках, аднак дом Абрампольскага па вуліцы Захар'еўскай у Мінску, дзе яна жыла ў час прыездаў, наведвалі многія знакамтыя госці.

Яна чалавек, ад прыроды шчыры, неганарлівы і добры, ведала, што згаданая справа запатрабуе шмат часу і пастаяннай прысутнасці ў Мінску. Таму Марыя Іванаўна неўзабаве пасля абрання папрасіла выключыць яе з саставу апекуноў, аднак засведчыла сваю павагу да аказанага сонару і ў якасці дабрачыннай дапамогі прапанавала:

"Белорусско-Католическое Товарищество Литости" Минск. Губ.

Предложение "Бел.-Кат. Тов. Литости" сим предлагает взять временно на содержание из гор. Минска сто детей Христианского вероисповедания, нуждающихся родителей запасных чинов, состоящих в армии.

Дети найдут помещение в имении Жорновки, Игуменского уезда Княгини М.И.Радзивилл, где получат полное содержание и опеку.

Магдаліна Івановна Радзівіл. (Аўтограф)".

У нізе аркуша маецца прыпіска алоўкам — "От 4-х — 12 лет". Відавочна, арганізатары адпраўкі дзяцей удакладнялі ў княгіні пажаданы ўзрост. Дакумент не мае даты, але храналагічна можа датавацца канцом ліпеня — пачаткам жніўня 1914 года.

Княгіня спагадліва ставілася да гора іншых. Слёзы салдацкіх удоў не маглі пакінуць яе раўнадушной, таму і ўзяла дзяцей, каб прыглушыць іх гора ды зэканоміць гаротным капейку. Колькі жылі дзеці ў Жорнаўках — невядома, як невядома і тое, хто і як яе за гэта аддзячыў.

Што тычыцца невядомага дагэтуль таварыства літасці, то, хутчэй за ўсё, сама Магдаліна з'явілася яго арганізатарам і кіраўніком. Вядома яе прыхільнасць да стварэння пад пратэктаратам папы асобнай беларускай каталіцкай царквы. Яна шмат ахвяравала на гэту мэту, марыла пабудаваць у Рыме калегіум для падрыхтоўкі святароў, але тое не збылося.

Відавочна, згаданы дакумент — не апошні з ліку тых, што даносіць нам праўду аб выдатнай асобе. Чакаюць абнародавання дакументы, якія захоўваюцца ў Вільні, Кракаве, Варшаве і іншых гарадах замежжа. Але ўжо сёння можна ставіць пытанне аб належным увекавечанні памяці Магдаліны Радзівіл.

Віктар ХУРСІК.

Мінск.

са старога кюфра

ВІЛЕЙСКІЯ СТРОІ

Вілейскія строі — традыцыйны комплект беларускага народнага адзення ў Цэнтральнай Беларусі (пераважна на паўночным захадзе Мінскай і паўночным усходзе Гродзенскай абласцей). На асабліва сціпай вілейскай строяў у XIX стагоддзі паўплываў гарадскі касцюм, што выявілася ў прыёмах крою і пашыву, шырокім выкарыстанні фабрычных тканін. У аздабленні пашыраны ўзоры ткацтва, маршчэнне, нашыўкі з тасёмак і стужак, сціплы арнамент, стрыманы каларыт.

У жаночы гарнітур уваходзяць кашуля, спадніца, фартух, гарсэт (у будні замест яго надзявалі безрукаўку-сканцэрку). Кашулю кроілі з прамымі плечавымі ўстаўкамі, з сярэдзіны XIX стагоддзя — з гесткай, аздаблялі паскам расліннага ці геаметрычнага чырвона-чорнага арнаменту на грудзях, плячах і каўняры. Узоры клетак і паскаў на спадніцы (з 4 прамавугольных, пазней трапецападобных полак) утвараліся за кошт чорных, цёмна-сініх, шэрых, жоўтых прасновок і прокідак утку. Спадніцу-андарак ткалі ў буйнарапортных зялёна-вішнёвых клеткі ці ў адзін колер — цёмна-зялёны, сіні, чорны (спадніца-рудляк). Фартух 1-полкавы, белы льяны ці паркалёвы або цёмны з фабрычных тканін; упрыгожвалі гафтам, нашыўкамі стужак, маршчэннем. Гарсэт (шнуруўка) з чорнай або цёмна-сіняй шарсцянкі ці аксаміту кроілі з баскай у 6-8 кліноў. Жаночыя галаўныя ўборы — намітка, белая палатняная або разнаколерная з фабрычнай шарсцянкі хустка і вялікая тканая або вязаная з воўны хустка-ахінанка, каптур з нашыўкамі тасёмак, пазументу, шоўку, аксаміту. Шыйныя ўпрыгожэнні — бісерныя, бурштынавыя, шклянныя пацеркі, стужкі з медальёнычымі і крыжыкамі.

Традыцыйная жаночая вопратка мала адрознівалася ад мужчынскай (істотныя адрозненні мела вопратка, што ўзнікла пад уплывам гарадской моды). Бурнос і паўбурнос, расшыраныя кнізу, аздаблялі нашыўкамі гладкіх і зубчыкавых паскаў чорнага аксаміту, тасьмы ў спалучэнні з машынным штапам. Святочнай вопраткай служылі суконныя капоты з адрознай лініяй талі і фалдамі на спіне, каптанік з сіняга ці чорнага сукна, сурдут, падбіты кудзеляй або ватай.

Мужчынскі гарнітур складаўся з кашулі, нагавіц, сіняй ці чорнай камізэлькі (доўгай са стаячым каўняром ці кароткай), аздабленай нашыўкамі, трохвугольнай шыйнай хустачкі (каляшыйнік), галаўнога ўбору. У вілейскіх строях шмат відаў мужчынскай вопраткі, што адрозніваюцца якасцю тканін, кроем, мастацкім афармленнем і каларытам. У халодную восень і вясну насілі армяк, сярмягу, копту, чуйку, бурку, якія шылі з валенага сукна, узімку — непалацанутыя або пацяннутыя кажухі-белага, шэрага, цёмна-карычневага колеру.

Падрыхтаваў да друку Дзяніс РАМАНЮК.

НА ЗДЫМКУ: вілейскія строі. Жанчына ў каптуры і хустцы. Маладзечаншчына. 1920-я гады.

майстры

ЯЙКІ З ДРЭВА

У вёсцы Кляпачы Пружанскага раёна Брэсцкай вобласці добра ведаюць Генадзя Чэрніка.

Без яго умелых, працавітых рук не абыходзіцца ні адна новабудова: каму дзверы, каму аконныя рамы — усё звяртаюцца да майстра. Але не толькі прадметы хатняга ўжытку займаюць Генадзя, у хвіліны натхнення ён вырабляе дзівосныя пано і сувеніры, якія, дарэчы, упрыгожваюць грамадскія ўстановы і кватэры аднавяскоўцаў. Хлопчыкі і дзяўчынкі з навакольных вёсак ахвотна ідуць на яго ўрокі ў клас народнай творчасці ў вёсцы Кляпачы пры Пружанскай школе народнай творчасці. Тут яны вучацца вырабляць розныя неабходныя ў гаспадарцы драўляныя дробязі, а таксама пано, сувеніры і нават мэблю.

Да Вялікадня Генадзь Уладзіміравіч падрыхтаваў падарункі для дзяцей — драўляныя, з прыгожым арнамантам яйкі.

НА ЗДЫМКУ: майстар Генадзь ЧЭРНІК.

Раман КАБЯК, БелТА.

сямейныя абрады

РОДНАЯ ХАТКА

Хата — гэта радавое гняздо, дзе нараджаецца і жыве не адно пакаленне, куды чалавек імкнецца пасля расстанняў, дзе яго чакаюць і дзе ён заўжды будзе свой. Таму будаўніцтву новай хаты чалавек надаваў вельмі важнае значэнне.

Са старажытных часоў месца для будаўніцтва выбіралі наступным чынам: на зямлю кідалі дубовую кару з дрэва, нарыхтаванага на хату, прыкладна на чацвёрты дзень падымалі яе і глядзелі, што пад карой. Калі там знаходзілі чарвякоў ці чорных мурашак, месца лічылася спрыяльным для будаўніцтва. Калі ж пад карой заводзіліся павукі ці рудыя мурашы, тут хату не будавалі.

А яшчэ гадалі на хлеб: кідалі з-за пазухі тры невялікія боханы хлеба і глядзелі, як яны ўпадуць на зямлю: калі хлеб ляжа верхам да неба — будаўніцтва пачыналі, калі ж — да зямлі — вызначалі іншае месца.

Не ставілі хату там, дзе раней праходзіла дарога або стаяла лазня. Лічылася, тут водзіцца нячыстая сіла.

З часоў сівой даўніны людзі верылі, што ў кожнай

хаце жыве дамавік — дух далёкага продка, родапачынальніка, які дапамагае сям'і і роду ў справах. Таму, пачынаючы будаўніцтва, дамавіку прыносілі ахвяру: адсякалі пеўню ці курыцы галаву і закопвалі пад вугал будучай хаты.

Будаўнікі пачыналі звязваць першы вянец зруба з таго месца, дзе ў хаце павінен быць кут — пачэсны і святы вугал, у якім вісяць абразы.

На Беларусі ў вугал трэцяга вянца клалі медныя і сярэбраныя манеты, воўну, зерне, кавалачкі хлеба — для багацця ў хаце.

Як толькі першы вянец зруба быў укладзены, гаспадыня ўносіла стол, ставіла яго пасярэдзіне будучай хаты і частавала цесляроў. Старшы майстар, узяўшы ў руку чарку, замаўляў:

— Дай жа нам, Божа, Пачатае дзела зрабіці І рук не пабіці! І ад гэтага гаспадара Грошы зарабіці, А яму доўга жыці! Каб у яго радзілі Валы, коні, каровы І мужчынскія галовы!

Перш чым увайсці ў новую хату жыць, туды пускалі пеўню або ката. Перасяляліся звычайна перад поўднем. Ёсць звесткі, што ў некаторых месцах першы раз у хату залазілі праз акно,

адкуль і назва пайшла — "улазіны". У першы дзень перасялення святар асвячаў хату, а напаселы ўносілі абраз, падараваны ім на вясельле.

Калі старая хата была непрыгодная для жыцця і яе пакідалі назаўсёды, то запрашалі перайсці ў новую хату дамавіка.

На наступны дзень пасля перасялення, зранку, чакалі, хто першым зойдзе ў новую хату да гаспадароў — мужчына ці жанчына. Пажадана было, каб гэта быў добры чалавек і шчаслівага лёсу. Калі ж ніхто не ішоў, гаспадар клікаў да сябе, каго хацеў, і смачна частаваў яго. Застолле праходзіла з песнямі, танцамі, жартамі і добрымі зычаннямі ў адрас напаселяў.

"Калі ў хаце парадак і лад — гэта найлепшы клад".

"Бяда — не мець свайго вугла".

"Свой дварочак як вяночак".

"Не дай, Божа, часта жаніцца і часта сяліцца".

"У свайёй хаце і качарга маці".

"На свайм падвор'і і сабака пан".

Падрыхтаваў Мікола КОТАЎ.

Малюнок Вячаслава ІГНАЦЕНКІ.

Хоць сёлетні год і не юбілейны для Францішка Багушэвіча, тым не менш яго імя не сыходзіць са старонак перыядычнага друку.

Першае, нечаканае для мяне было паведамленне, што імем Францішка Багушэвіча названа ў нашай сталіцы плошча пры тэатры музычнай камедыі.

Цікавыя весткі даляцелі да нас і з Віленшчыны.

Шостага красавіка на радзіме Францішка Багушэвіча ў падвіленскіх Свіранах адбылося доўгачаканае ўшанаванне імя аўтара слаўтай "Дудкі беларускай": устаноўлены мамарыяльны знак. Зроблена гэта клопатам і руплівасцю Таварыства беларускай мовы віленскага краю.

Імя Францішка даўно прасілася на ўшанаванне ў Свіранах. Але доўга не знаходзілася такіх апантаных людзей, як Юрась Гіль. Нарэшце Свіраны на 162-й гадавіне з дня нараджэння песняра прычалі гэта падзеі. З такой нагоды на пазтавай радзіме прагучаў першы за час існавання Свіранаў верш, прысвечаны гэтаму прыгожаму куточку.

Калыска пазта —
фальварак Свіраны,
Скажу я вам, людцы, —
тут пун закапаны.
Франуць тут хрысьціўся,
А ў Вільні вучыўся.

ВАНДРУЮЧЫ ПА ЛІТВЕ, ЗАВІТАЙЦЕ ДА БАГУШЭВІЧА

Ён наш, ён тутэйшы,
ліцьвін-беларус.
Свіраны—Рукойцы—
Кушляны—Жупраны...
Фальваркі, мястэчкі...
На сэрцы крывавацца раны:
— Памёр у Кушлянах.
— Ляжыць у Жупранах.
— А жыве ў Свіранах.
Яму тут і гонар,
і наша пашана,
А ў сэрцы шчыміць,
бы адкрылася рана.
Амін!

Аўтар верша не хто іншы, як сам старшыня Таварыства беларускай мовы віленскага краю Юрась Гіль. На гэтай жа імпрэзе пра Францішка Багушэвіча згадвалі госці з Мінска, актывісты віленскага Таварыства беларускай мовы: Леакадзія Мілаш, Алег Мінкін, лекар Станіслаў Міхна ды іншыя. З цікавасцю на Багушэвічавай імпрэзе паслухалі вершы свіранскага электрыка Адольфа Казіміра Вурынскага. Уся імпрэза ладзілася пад спеў у небе свіранскага жаўрука каля мемарыяльнай дошкі з выявай самога Францішка Багушэвіча.

Да гэтай падзеі Віленскае таварыства беларускай мовы рыхтавалася: не адзін год, зладзіла не адну вандроўку па Багушэвічавых мясцінах. Апрача падвіленскіх Свіранаў, Рукойнаў, наведалі Багушэвічавы Кушляны, Жупраны ў Беларусі. Да вандровак далучалі і сваіх дзяцей. Зараз на радзіме Францішка Багушэвіча дзве па-

мятныя дошкі. Адна ў саміх Свіранах, другая — у суседніх Савічунах на будынку бібліятэкі. Гэтыя памятки нібыта святыя абразы: абедзве яны асвячоныя, выпраменьваюць добрую энергію на тутэйшы люд.

У Савічунах імем аўтара "Дудкі беларускай" названа і адна з вуліц, якраз тая, на якой месціцца Савічунская бібліятэка.

А тым часам віленскія беларусы мараць пра ўшанаванне Багушэвічавага імя і ў Рукойнах — у касцёле, дзе хрысцілі пазта. Не мінайце ж, браткі-беларусы, вандруючы ў Вільню на сваіх аўто, Свіраны, Рукойны, Савічуны. Там будзе вам зараз да чаго прычасціцца. Балазе, гэта ўсё блізка — па мінска-віленскім тракце.

Уладзімір СОДАЛЬ.

НА ЗДЫМКАХ: мемарыяльны знак у Свіранах, усталяваны 6.IV. 2002 года; свіранскі краявід; літаратурная імпрэза пры Савічунскай бібліятэцы, другі справа — Юрась ГІЛЬ. Фота Анатоля КАЛЯДЫ.

кантакты і дыялогі

ЯПОНСКИ ДЗЁННИК

Адам МАЛЬДЗІС

Пытаюся ў іх, ці многа тут беларусаў, ці ёсць якая суполка — з увагі на перавыданне даведніка, якое мы рыхтуем. Не, адказваюць, няма, адзінакі. Бо ў японскае грамадства цяжка інтэгравацца. І суполкі няма.

Пасля абеду едем ва ўніверсітэцкі гарадок на семінар, прысвечаны сучаснай рускай літаратуры. Аказваецца, у Токіо якраз знаходзіцца Таццяна Талстая, Віктар Пялевін, Барыс Акунін, Сяргей Гандрэўскі. Сам семінар адбываецца ў вельмі цікавай форме — як серыя вечароў-сустрэч. Спачатку адзін ці два рэцэнзенты-праматары знаёмяць прысутных (а іх сабралася многа: студэнты нават стаяць і сядзець у праходах) з творчасцю таго ці іншага пісьменніка, акцэнтуючы ўвагу на адметным і спрэчным, потым выступае ў суправаджэнні перакладчыка (але ў зале многія разумеюць па-руску) галоўная асоба пасяджэння, а затым ёй задаюць пытанні, часам вельмі вострыя. У Т.Талстой, якая доўгі час жыла ў ЗША, пытаюцца, адкуль жа бярэцца зло, чаму менавіта на Амерыцы найбольш выразна адбіўся "глобальны" тэрарызм. Адказ прагучаў прыкладна так: у ЗША імкнуцца быць шчаслівымі "тут і цяпер", не заўважаць зло,

адмаўляючы нават яго існаванне, славяне ж болей спадзяюцца на перспектыву (няхай і міфічную), выхаванне чалавека.

Выходзячы, задаў пытанне С.Пялевіну, прызнаўшыся, што яно самакрытычнае. Маўляў, вы дзякуючы перакладам дайшлі ўжо, як сёння гаварылася, да 22 краін. А калі ж дойдзеце да блізкай Беларусі? На гэта ён слухна адказаў, што тут усё найперш залежыць ад саміх беларусаў. Ён з радасцю "дайшоў бы", але ж не перакладаюць... У адказ я толькі ўздыхнуў: а каго мы цяпер выдаем у перакладзе? Рускіх пісьменнікаў — дык і зусім перасталі. Вонкава гэта нібыта праява інтэграцыі, а на самай справе — дзінтэграцыі.

А вечарам у Доме прэсы адбылася крыху штучная і інсцэнаваная дыскусія паміж Б.Акуніным і С.Гандрэўскім пра масавасць і элітарнасць у літаратуры, іх ролю ў сучасным грамадстве. Прапанавалі тут слова і мне. Коротка ахарактарызаваўшы здабыткі беларускай літаратуры за апошнія гады, перайшоў да нітачкі, якая лучыць Беларусь, Расію і Японію, — да спадчыны І.Гашкевіча, гуманістычнага яе пачатку.

Перад сном чытаў аповесць Такасі Цудзі "Нячысцік, свіння і асенні вецер". У яе драматычных падзеях лёгка ўгадваецца лёс са-

мога аўтара. Доўгі час ён, непрызнаны сын буйнога прадпрыемальніка даваеннай, мілітарызскай Японіі, адмаўляючы мінулае і адначасова скрываючы сваё паходжанне, звязаўся ва ўніверсітэце з левым рухам, узначаліў студэнцкае крыло кампартыі, а потым быў "выкрыты" як нібыта засланні шпіён, цярэў фізічныя і маральныя пакуты, што адбілася на творчасці. Тыпалагічна гэта блізка да сённяшніх папрокаў апазіцыйным дзеячам беларускай культуры, якія па прымуся або і перакананню ўваходзілі (бо іншае не было дадзена) у шэрагі кампартыі.

27 кастрычніка

Сёння зноў спрабаваў разабрацца, чым жа японцы адрозныя ад нас, беларусаў. Адрозныя не вонкава, не як этнічны тып, бо тут усё відавочна, а ўнутрана, духоўна, у сваім менталітэце, стаўленні да свету, а тым самым і ў адносінах да іншых людзей. Добра, што якраз і аказія адпаведная надарылася: у апякунчым суправаджэнні Накагава-сан я ўрэшце пакінуў касмапалітызаванае Токіо і звышхуткасным цягніком накіраваўся на паўднёвы захад у самае сэрца краіны — яе старыжытнюю сталіцу Кіёта.

Падарожнічаць тут цягніком адна прыемнасць. Імчышыся з хуткасцю 200 кіламетраў у гадзіну,

але гэтага не адчуваеш. Нават з пластыкавай шклянкі зялёнага чаю не праліваецца ні кроплі. За акном прапывае ў цёмнай смуге легендарная Фудзіяма, вулканічная гара, якая стала сімвалам краіны. Гарадскія кварталы, вялізныя заводы папулярных ва ўсім свеце фірмаў змяняюцца акуратнымі палеткамі чаю, рысу і іншай буйной зеляніны, якую па выглядзе не магу акрэсліць, цытрусывымі садамі. Здаецца, тут загаспадараваны кожны лапак зямлі.

Усяго праз адзін прыпынак сыходзім у Кіёта, старадаўняя сталіца Японіі, адкуль правілі сёгунны (палкаводцы-феадалы). На пачатку XVII стагоддзя адзін з іх, Іэнсу Такугава, сілай і жорсткасцю, розумам і хітрасцю дамогся аб'яднання краіны, стаў родапачынальнікам новай дынастыі. Кожны японец, паведаміла мне Накагава-сан, павінен хоць раз у жыцці пабываць у Кіёта. Адсюль і многа экскурсій. А кожнаму беларусу, падумалася мне, хіба не абавязкова хоць раз у жыцці наведаць Полацк і Тураў, Навагрудак і Нясвіж, а таксама супольную Вільню?! Каб цэментавалася гістарычная памяць.

Сённяшні, суботні, і заўтрашні, нядзельны, дні прызначаны на агляд гістарычна-культурных помнікаў, якіх тут мноства. Яны добра захаваліся, бо амерыканскія вучоныя ў вайну дамагаліся, каб Кіёта не бамбілі. У горадзе пераважае традыцыйная планіроўка, нізкапавярховая забудова. Узвядзенне нават семнаццаціпавярховага вышынніка выклікала дружны пратэст.

зваротная сувязь

СЯБРАМ У ЗША

Усіх прыхільнікаў Беларуска-Амерыканскага цэнтра горада Саўт-Рывер, штат Нью-Джэрсі, ЗША, царквы св.Ефрасінні Полацкай, фундацыі імя Пётры Крычэўскага і царквы св.Жыровіцкай Божай Маці Гайдэн Парку, прэзідэнтаў Жоржа Навумчыка, Яна Запрудніка віншуе са святам Вялікадня тэатр фальклору "Бераг белых буслоў", створаны пры вашай падтрымцы.

Моцнага ўсім здароўя! Шчыры дзякуй вам, родныя людзі!

Мікола КОТАЎ,
мастацкі кіраўнік тэатра фальклору Буда-Кашалёўскага ма-ладзёжнага цэнтра фонду Чарнобыля "Бераг белых буслоў".

НАРОДНЫ МУЗЕЙ У СТАРЫМ СЯЛЕ

У снежні мінулага года мне давялося наведаць Бацькаўшчыну — пасёлак Старое Сяло, што за 20 кіламетраў ад Віцебска ў напрамку Полацка. Хоцацца падзяліцца сваімі ўражаннямі. Сяло гэта даволі вялікае. Яно мае даўнюю гісторыю, якая пачынаецца яшчэ да нашай эры: на пакручастым правым беразе Заходняй Дзвіны былі знойдзены рэшткі пасяленняў старажытных плямёнаў. Зараз недалёка ад берага можна зайважыць руіны фальварка, што належыць родзічам Льва Сапегі.

Пра ўсё гэта я даведаўся ў народным музеі, які знаходзіцца ў Старасельскай сярэдняй школе. (На Беларусі працуе 160 этнаграфічных музеяў, з іх сорок са статусам "народны"). Загадчык і стваральнік яго — настаўніца геаграфіі гэтай школы Марына Дзмітрыеўна. Вучні школы дапамагалі ёй збіраць экспанаты.

Я здзівіўся багаццю вясковага музея. Чаго тут толькі няма! Ад розных старажытных выкапняў да сучасных рэчаў. Музей складаецца з трох частак і размяшчаецца ў трох невялікіх пакоях. У першым рэчы старажытнага побыту і макеты замкаў, у другім — зброя і матэрыялы, што датычаць часоў Вялікай Айчыннай вайны, трэці апаздае пра жыхароў Старога Сяла. Каб падрабязна раскажаць пра музей, трэба не адзін дзень вывучаць яго экспанаты. Так і хоцацца сказаць: "Малайцы, стваральнікі!"

Алесь КАРПОВІЧ, г. Рыга.

БЕЛАРУСКИ БАЛЕТ У БАЛГАРЫ

Сафію па запрашэнні балгарскага боку наведаў мастацкі кіраўнік Дзяржаўнага акадэмічнага тэатра балета Беларусі Валянцін Елізар'еў.

Мэта паездкі — падпісанне кантракта аб гастролі беларускага балета ў Сафіі. На падпісанні прысутнічаў пасол Беларусі ў Балгарыі Аляксандр Пятроў. Балгарскага боку дакумент падпісаны кіраўніцтвам Нацыянальнага палаца культуры, Федэрацыі дружбы з народамі Расіі і СНД, фонду "Славяне".

Паказ беларускай трупай балета "Лебядзінае возера", які адбудзецца 6 чэрвеня, стане цэнтральнай падзеяй на адкрыцці Дзень культуры Беларусі ў Балгарыі.

Галіна ВІП.

Літаратурная старонка

Справа ў тым, што Савелій, хоць і не насіў ніколі акуллары, — прыжмурыўся Брызін на сябра паэта Лёню, — але з маленства кепска бачыў. Выбарачна, так скажам... Чытаць чытаў, пісаў лінейка ў лінейку, аднак іншым разам проста слеп. Засціла яму... Ну, скажам, не мог разабраць, у форме перад ім маёр Ярохін ці без формы?... І аднойчы ён не ўбачыў, як два п'яныя менты збілі на матацыкле ягоную аднакласніцу Машу, якую ён праводзіў са школьных танцўлькаў дахаты. Побач быў, а не бачыў... Сказаў, што яны ішлі з Машай па розных баках вуліцы. Калі Маша памерла ў бальніцы, і абласны горад, дзе яны жылі, забурліў, хоць не надта бурліць і дазвалялася, нейкі надзіва прынцыповы следчы прыціснуў Саву — і Сава даў паказанні... Сказаў, як яно было: што так, што сапраўды збілі міліцыянты, якія запалохалі не гэтак яго, як ягонага бацьку, таму ён і маўчаў. А на судзе Сава ад сваіх паказанняў адмовіўся, сказаўшы на гэты раз, што яго застрашыў следчы. Да таго ж нешта праяснілася ў ягоных вачах — ён дакладна ўспомніў, што тыя матацыклісты былі не ў міліцэйскай форме, а ў камбінезонах, якія з ягоным дэфектыўным зрокам можна было прыняць і за форму... У выніку судзілі і прыгаварылі да вышкі двух рабочых малаказавода, якія, як на грэх, п'янымі папаліся перад тым ментам са скрыняй крадзенага масла ў люльцы матацыкла. На іх жа навесілі яшчэ і нашумелае агвалтаванне з забойствам, якое доўга вісела ў ментаў нераскрытае... А самае ва ўсім гэтым цікавае тое, што Сава і на следстве, і на судзе іх апазнаў!

— Ты што, Брыза? — даўно ўжо гледзячы на Брызіна ў мітуслівым неўразуменні, падняў плечы і разведзеныя рукі Савелій — і так і застаўся стаяць. — Ты што гародзіш? Гэта ж усё пра цябе, а не пра мяне...

— Калі б гэта ты расказаў, ткнуў у яго пальцам Брызін, — дык было б пра мяне. А я расказаў пра цябе. І першаму, што ўсе тут чулі, я табе сказаць прапаноўваў. Так што без прэтэнзій, Сава.

— Як без прэтэнзій, калі мяне там нідзе не было?

— А дзе ты быў?.. Дзе ты быў, калі дырэктар школы на лінейцы — на лінейцы! пры ўсёй школе! — Толю Самусенку мёртвым! галубамі па твары лупіў? Нібыта гэта Толя, які гэтых галубоў падкорміваў, іх жа і пазабіваў! А гэта п'яны фізрук з біялагічкай на гарышчы трахаўся і галубам галубы паадкрываў, каб не ляталі і не какалі! і ты адзін гэта бачыў, і адзін гэта ведаў, і аднаму мне пра гэта расказаў, а стаяў на лінейцы, глядзеў на бычыную морду фізрука, калаціўся і маўчаў! І Толю са школы выперлі, і ён сышоў з дому, і прапаў, і з той пары ніхто і не ведае, дзе ён і ці жывы! Нідзе цябе не было?.. Скуль жа ты ўзяўся, каб мне па плячы ляпаць: "Брыза, Бураціна, прастаўляй!..."

Брызін рвануў да сябе кувель, расплюхаў піва па стольніцы, рукавом выцер. Піць не стаў, нервова пастукаў, гледзячы ў кувель, пазногцямі па шкле. Кампанія няўтульна маўчала.

— Бывае, — сказаў нарэшце маёр Ярохін.

— У нашым доме, — успомніў, пазяхаючы, Віталік, — адзін мужык таксама нараніцы прачнуўся, а ўвечары павесіўся.

— Для чаго вы гэта расказалі?.. Ды яшчэ пад тост за дружбу? — спытаў паэт Валодзя.

— Скуль я ведаю?.. — зацягнуўся Брызін амаль дапаленай цыгарэтай, якую ўзяў з губ усё яшчэ нерухамага Савелія. — А нашто наогул нешта расказваюць? Каб цікава было.

— Такое не расказваюць малазнаёмым людзям...

— А знаёмым тым больш! — перакуліўшы кувель, Брызін падаўся да Валодзі. — Дык каму расказваць? Каму сказаць, што ты скаціна? Каму прызнацца?.. Дачцэ? А як пасля ў вочы ёй глядзець?.. Маёр, — Брызін зноў выцер рукавом стойку, — ты б расказаў сваёй дачцэ, што спаў сён-

— А давайце вып'ем за жанчын, — падняў кувель Лёня, сябар паэта Валодзі. — Капіталіна, у вас такі цудоўны голас вольнай пустаўнай птушкі — вам трэба на сцэну. Там вам будуць дарыць астры, і вы будзеце спяваць у гэтай бясконцай прасторы, дзе чалавек ад чалавека так далёка-далёка, што ніхто адзін аднаго не чуе, як ні стараецца дагукацца. Бо гукаем мы не з тым, што найлепшае ў нашай душы, а лезем адзін да аднаго з брудам, брыдотой — і праз тое адзін аднаго асцерагаемся і баімся. Ёсць у кожнай чалавечай душы і цёмныя завулкі, не без таго, але чаму мы не ходзім па светлых? А толькі таму, што часцей падаем, чым уздыма-

— Лешч сваё адплаваў, а ты сваё адпіў, — сказаў Брызін, падмаючы Віталіка за каршэнь і засоўваючы яго падпаху Капіталіны. — Што ён у цябе падае?.. Гэй, ты чаго спіш? Гэй, Віталік?

— Для Капіталіны сплю, — сказаў Віталік.

— Не хвалюцца, не паб'ецца, — з аднолькавай абыякавасцю і да Віталіка, і да Брызіна, і да ўсіх астатніх, апроч Лёні, сказала Капіталіна. І ўсім была абыякавай яе абыякавасць, апроч паэта Валодзі, які глянуў на Капіталіну, як на птушку, што выבלыталася з сіла, нервова наліў паўшклянкі гарэлкі і адзін выпіў. Лёня на гэты час ад яго адварнуўся і пераможна паслаў Капіталіне паветраны

Брызін. — За каньком у гаражы і абмяркуем. Там да нас вялікія логікі павінны пад'ехаць, калі ўжо не пад'ехалі.

Пайшлі не ўсе. Не пайшоў Савелій, які пасля таго, як маёр Ярохін абламаў яму плечы з рукамі, вярнуўся на ранейшую сваю стойку і дэманстратыўна пацягнуў піва спінай да кампаніі, і не пайшоў паэт Валодзя, якога, мусіць, не цікавіў каньк без Капіталіны, няхай яго п'юць з ёй былыя сябры. Паміж паэтамі прабегла кошка. Капіталіна паспрабавала вызваліцца ад Віталіка, пакінуўшы спаць яго ля Лізаветы, але тая катэгарычна запратаставала: "Забірай сваю ключку, я зчыняцца буду!" — і Капіталіне давалося пакінуць Віталіка каля сябе на прыгрэтым месцы. "Куды яго?.. Можна, я адведу?" — прапановаў Капіталіне свае паслугі Лёня, але Віталік з-пад прыгрэтай пахі Капіталіны паказаў яму дулю.

— А ў вас, у паэтаў як? — спытаўся ў Лёні па дарозе Брызін. — Заўсёды кажуць прыгожа, ці іншым разам і праўду?.. Ты вось праўду хоць раз сказаў?

— У паэтаў няма няпраўды, — адказаў Лёня. — Усё, што яны кажуць, — праўда.

Брызін нават спыніўся.

— І як гэта атрымліваецца?

— Прыкладна так, як атрымаўся ў вас сёння... Вы і манілі — і ў той жа час казалі праўду. Пацягнула?..

— Адцягнуўся я на вас, — рушыў далей Брызін. — Знайшлі ў забягалаўцы месца, дзе праўду слухаць.

— Дык у царкву не ходзім, — сказаў Лёня, бо яны якраз праходзілі міма царквы.

Брызін паспрабаваў успомніць, калі ён сам апошнім часам заходзіў у царкву, і не ўспомніў. Пакуль жывая была маці, і на званіла яму і на Вялікдзень, і на Каляды, змушала схадзіць паслухаць службу і памаліцца. Служба Брызіна стамляла, ніякай малітвы, апроч "Ойча наш..." да паловы, ён не ведаў, таму ставіў свечкі, з гадзінамі ўсё таўсцейшыя і даражэйшыя, бо багацеў, і сыходзіў. Аднойчы, калі прастудзілася і цяжка захварэла на запаленне лёгкіх тады яшчэ зусім малая Маша, ён пайшоў да царквы на Хрышчэнне, каб набраць вады — маці пазваніла і сказала, што вада паможа... Каля царквы ён убачыў дзядка, які, паслізнуўшыся, нерухама ляжаў на лёдзе, ніхто не дапамагаў яму ўстаць, ніхто не схіляўся нават глянуць, ці жывы... Усе душыліся за той вадай, нібы яна вась-вось скончыцца, адліхваючы адзін аднаго ад звычайнай, падключанай да водаправода, трубы. І Брызін тады ўпершыню падумаў, што не толькі ён, а ўсе гэтыя людзі — ніякія не хрысціяне. Яны паганцы, сутнасць веры якіх на Хрышчэнне — вада, таксама як на Купалле — агонь. І свечкі ў царкве людзі гэтыя ставяць, бо свечкі — агонь. "А людцы! А што ж вы робіце!" — загаласіла нарэшце нейкая цётка, якая патузала нерухамага дзядка і падумала, што той памёр. Дзядок, дзядкуй Богу, ачوماўся, толькі, моцна выцяўшыся патыліцай, не мог стаяць на нагах і, пакуль Брызін вёз яго да бальніцы, усё шкадаваў, што не дасталася яму вады. Брызін прапанаваў сваю, але дзядок не ўзяў. "Не, — сказаў, — яна памагае, як сам набярэш. Я ўсё жыццё да царквы прахадзіў, ведаю..." Ну, хіба не паганец?..

Уладзімір НЯКЛЯЕЎ

Аповесць

ня з курвай толькі для таго, каб яна твайго сябра надурыва? Грошы дапамагла з яго выдраць? Расказаў бы?..

— Я бяздзетны, — адказаў Ярохін. — Мая сям'я — мая міліцыя.

— А жонка? — з'едліва здзіўляўся Лізавета. — Чаму вамі, мужыкам, жонкі ў сем'і не ўключаюцца?

— Жонкі — гэта ўнутраныя войскі, — прыкінуўшы нешта сам у сабе, сказаў маёр Ярохін.

— Вы ўсё прыдумалі? — дапамагаючы Брызіну дачысціцца, пустаўна спытала Капіталіна. — Але для чаго?

— Прыдумваць — гэта па ягоным ведамстве, — кінуў Брызін на паэта Валодзію. — Прыдумай што-небудзь, эй, паэт?.. Вясёлае, а то сумна ўсё...

— Ды нічога ён, падла, не прыдумаў, толькі ўсё наадварот... — яшчэ вышэй падняў плечы Савелій, але маёр Ярохін паклаў на іх свае рукі, ціскануў уніз — і плечы ў Савелія зламана павіслі разам з рукамі, як у драўлянай лялькі.

— Цыц! — сказаў маёр Ярохін. — Праехалі. Я вам не такое расказаць магу.

— Дык раскажы, — прапановаў Брызін. — Твой тост. Даўно не слухаў маёраў...

— Значыць, даўно не сядзеў, — сказаў Ярохін. — У мяне, дарэчы, брата пасадзілі, з чаго я і запіў... Ад бяссілля... Па ранейшых часах я б яго ім не аддаў, а цяпер...

— Каму ім? — спытаў Брызін.

— А ты думаеш, у міліцыі ўсе свае?.. Хрэна. Я да міністра дайшоў, а ён мне: чысціна мундзіра, тралі-валі, панёс фіговіну.

— Дык твой брат таксама мент? — спытаў Віталік, які ўжо, здавалася, стоячы спаў пад пахай у Капіталіны.

— І брат мент, і бацька, і ўсе мы менты, — абвёўшы кампанію задумным позіркам, сказаў маёр Ярохін.

емся, бо падаць лягчэй... І мы аддаёмся найлёгкаму і найпроста-му, здабываем сабе дабрабыт, грошы, славу, святкуем свае перамогі, а побач з намі плачуць жанчыны... Я хачу выпіць за тое, каб яны не плакалі ў золаце, а спявалі ў кветках і ў каханні. За вас, Капіталіна! За вас, Елізавета Аркадзьеўна! За жанчын, за каханне і кветкі!

— Ох, Лёня!.. — уздыхнула, шыгнуўшы носам, Лізавета. — Першы б раз у цябе чула...

— Прыгожа, — пацёр лоб даланёю Брызін. Слухаючы тост Лёні, загадаў і Машу, якой трэба было б пазваніць, каб не непакоілася, і Таісію, якой трэба было б сказаць, каб вярталася, і курву Нінэль, якая не такая ўжо курва... — А ты хто будзеш?

— Таксама паэт, — сказаў Валодзя неяк глуха і хрыплавата.

Лёня ўзяўся быў за лясчка, смакуючы яго гэтак жа інтэлігентна, як толькі што казаў тост. Але інтанацыя Валодзі, які відавочна пазайздросціў таму, што калега ягоны паспеў, мяркуючы па Капіталіне, якраз туды, куды збіраўся паспець ён сам, змусіла Лёню развіваць поспех.

— Я што вам, ды не вам, усім нам хацеў сказаць?.. Як адна толькі жанчына магла нас нарадзіць, вымаліць любоўю з небыцця, так адна толькі жанчына можа нас і ўратаваць, заслانیць любоўю ад смерці. І мне да слёз і болю шкада, што васьмі ўсё тут нібыта разам, блізка — і ні Бога, ні адзін аднаго не чуем, а я так хацеў бы хоць некага з вас пачуць. Няхай сабе пакуль яшчэ ціха, здалёку, як зорка зорцы голас падае...

— Ку-ку, — падаў голас Віталік, выпадаючы пад стойку з падпахі Капіталіны, якая кінула ахоўваць ягоны стаячы сон, усёй сваёй самотнай пустаўна пацягнуўшыся да лятучага Лёневага міражу.

— Гарэлкі! З лясчком! — гукнуў з-пад стойкі Віталік.

пацалунак. "Глядзі ты, — падумаў Брызін, — і ў гадах мужыкі, а якія страсці... Цікавы народ гэтыя паэты. Нінэль ім падсеяць, ці што?.."

Ён зірнуў на гадзіннік: дзве гадзіны праляцелі, як імгненне, васьмі значыць кампанія. Успомніў, што Маша, мусібыць, хвалюецца, дзе гэта ён прапаў, уключыў тэлефон — і той адрозу зазваніў сустрэчна. Але гэта была не Маша.

— Андрэй, — захлапала курва Нінэль, — Сініцын звар'яцеў... Ён адчуў, што я была з табой, узяў мяне сілай... Ён як шалёны выскачыў забіваць цябе, нож са стала схопіў, я баюся... Яму штыфт у сківіцу забіваў, замарозка пачала адыходзіць... Ты не чапай яго, ён жа ні ў чым не вінаваты...

— Нічога я яму не зраблю, — сказаў Брызін, — няхай забівае. Канчай хліпаць.

— Ага, — хліпнула Нінэль, — табе добра...

— Мне добра. Даўно ён пабег мяне забіваць?

— З паўгадзіны... Можна, болей... Ці меней...

— Што ж ты раней не пазваніла?

— Я званіла, ты ж адключаны...

— Адключышся тут, як жа, — сказаў Брызін ужо не ў тэлефон. — Ну што, народ?.. Хто хоча паглядзець, як мяне забіваць будуць?.. Ніхто?.. А я б паглядзеў, бо сам даўно не бачыў... Шкада вас пакідаць, харошая вы кампанія — менты, паэты, хакеісты... Не кожны раз такую збярэш. Карацей, мне пара ісці, а ў гаражы ў мяне мора каньку. Адборнага, крадзенага. Армяне яго ў Арменіі крадуць, я тут прадаю — і з таго багаты. Так што тых, каму не смярдзіць каньк клапамі, запрашаю. Тут побач, ніякіх затрат на транспарт.

— Як гэта маёр міліцыі крадзены каньк будзе піць? — спытаў маёр Ярохін. — Дзе логіка?

— Глыбіннае пытанне, — сказаў

УРОКІ ДЗЕДА ЎСЁВЕДА

Добры дзень, мае дарагія хлопчыкі і дзяўчаткі, мамы і таты, бабулі і дзядулі! Я зноў з вамі. Сёння прапаную ўрок

КВАТЭРА

Кватэра — квартира.
Калідор — коридор.
Сені, сенцы — сени.
Пярэдні пакой — передняя.
Падлога — пол.
Столь — потолок.
Лава, лаўка — скамя.
Услон — скамя (переносная).
Крэсла — стул, кресло.
Люстра (ж.р.) — люстра.
Люстра (н.р.) — зеркало.
Люстэрка — зеркальце.
Канапа — диван.
Ложак — кровать.
Дыван, кілім — ковер.
Палавік — дорожка (на пол).
Карціна — картина.
Шкло — стекло.
Шыба — стекло в окне.
Фіранка — занавеска.
Шафа — шкаф.
Паліца — полка.
Лямпа — лампа.
Сянік — тюфак.
Прасціна — простыня.
Коўдра — одеяло.
Падкоўдранік, чахол на коўдру — пододеяльник.
Каструля — кастрюля.
Гаршчок — горшок.
Збан — кувшин.
Патэльна — сковорода.
Тарка — тёрка.
Апалонік — уполовник.
Талерка — тарелка.
Сподак — блюдо.
Кубак — чашка.
Шклянка — стакан.
Лыжка — ложка.
Відэлец — вілка.
Келіх — бокал.
Чарка — рюмка.
Бутэлька — бутылка.
Слоік — банка стеклянная.
Бляшанка — банка жестяная.

Не доўга жыў, усіх карміў,
Калі упаў, ніхто касцей
не сабраў.
(жонке)

У жываце — лазня,
у носе — рэшата,
на галаве — пупок,
адна рука — і тая на спіне.
(жыне)

На той свет ідзе — скача,
а з таго свету ідзе — плача.
(ічжэзкопэ а одрыв)

Стаіць пастунчык,
за кожны глытунчык
просіць пацалунчык.
(ежнвжгп)

Напхана пухам, ляжыць пад ву-
хам.
(ежтлвгел)

Глядзяць і ўдзень, і ўночы,
Вытарашчыўшы вочы, —
Ні на двары, ні ў хаце...
Як называці?
(ічнжов)

А цяпер я прапаную вам
звесткі з "біяграфіі" некато-
рых слоў:

Слова дыван мае сваёй пер-
шакрыніцай персідскае "дыван" —
узвышаная падлога, пакрытая ды-
ваном. Самы стары дыван захоўва-
ецца ў Эрмітажы. "Узрост" гэтага
дывана не меншы за 2,5 тысячы
гадоў. Яго знайшлі пры раскопках
у горным Алтаі. Тканы дыван вы-
сокай якасці добра захаваў прыем-
ны бархацісты ворс. Памер — 4
квадратныя метры. Пад дываном
разумеюць яшчэ і тое, што пакры-
вае зямлю суцэльным слоём.

А вось слова крэсла паходзіць
са старарускага "крэслан". Нашы
старажытныя продкі сядзелі на
самых розных рэчах: пнях, валу-
нах, калодах, цурбанах і гэтак
далей. Потым у егіпцян з'яўляю-
цца крэслы — троны, табурэткі.
Грэкі і рымляне ствараюць крэ-
слы з бронзы і мармуру. У сярэд-
нія вякі ў асноўным былі распаў-
сюджаны драўляныя крэслы і та-
бурэткі. Прыкладна такой была і
руская, беларуская мэбля: лавы
ўздоўж сцен, услоны, цяжкія та-
бурэткі. Пазней пачалі карыста-
цца лёгкімі крэсламі з тонкімі нож-
камі, мэблевымі камплектамі,
гарнітурамі.

Самая першая электрычная
лямпачка вынайджена ў 1872 годзе
А.Ладыгіным. Патэнт на яе і
Ламаносаўскую прэмію ён атры-
маў у 1874 годзе.

Самая першая лыжка з'явіла-
ся ў Старажытным Егіпце 5 тысяч
гадоў назад. Лыжкі рабілі тады з

каменя і дрэва. Самыя першыя
сярэбраныя лыжкі на Русі з'явілі-
ся на стале князя Уладзіміра ў Кие-
ве ў X стагоддзі.

Самы першы відэлец з'явіўся
на зыходзе другога дзесяцігоддзя
XI стагоддзя ў выглядзе двухзуба-
га сярэбранага вырабу, якім
карыстаўся венецыянскі дон Да-
меніко Сільвіа.

Самы першы нож вядомы з ан-
тычнасці, і быў ён у той час мед-
ным або жалезным. А да таго яго
рабілі з каменю. Рымляне ведалі
нажы і з мяккай сталі. Сафокл і
Дэмасфен былі дзецьмі майст-
роў-нажоўшчыкаў, спецыяль-
насць якіх лічылася прэстыжнай.

Самая першая падушка з'яві-
лася ў Старажытным Егіпце. Яна
ўяўляла сабой драўляную пад-
стаўку пад галаву. Рымляне ж
рабілі падушкі з пер'я белых
гусей, якіх куплялі ў германскіх
плямёнаў.

На гэтым я заканчваю свой
урок. Спадзяюся, ён вам спада-
байся. Да новых сустрэч!

Падрыхтавала Святлана КАРПУЧОК.

ракурс

ГІСТОРЫЯ Ў ЛЯЛЬКАХ

Выстава "Лялечныя хронікі"
адкрылася ў музеі сучаснага вы-
яўленчага мастацтва ў Мінску.
На ёй прадстаўлены ўнікальныя
калекцыйныя лялькі беларус-

кіх майстроў Ганны Балаш, Ма-
рыны Капіловай, Мікалая Бай-
рачнага.

НА ЗДЫМКУ: Мікалай БАЙРАЧ-
НЫ са сваёй калекцыяй.

з наттуры

УЦЁКІ

Славік і Мікола жылі на адной
вуліцы. Бегалі з вудамі на рэчку,
гулялі ў вайну, мелі свае сакрэ-
ты і патаемныя сховішчы. Гэта
быў той час, калі куст, у якім гу-
лялі хлопцы, здаваўся непры-
ступнай крэпасцю ці казачным
замкам.

Славік па характары спакай-
нейшы, Мікола задзірысты. Здара-
лася, лупцавалі адзін аднаго, але
крыўдаваць не было калі, ды і гэта
не перашкода, каб сябраваць. І
вось да Славіка дайшла навіна,
якую ён ніяк не чакаў: Мікола
пайшоў у дзіцячы садзік. У вёсцы
раней не было садзіка, а тут па-
будаваў вялікі будынак у прыго-
жым месцы ля старога парку.

Прыбег Славік да бацькоў і па-
чаў іх прасіць, каб разам з ся-
брам пайсці ў дзіцячы садзік. Баць-
ка з маці перагледзіліся і згадзі-
ліся. Не ведаў хлопчык, у якую
"пастку" сам напасіўся.

Загадчыцай садзіка працавала
цётка Ала. Прыгожая жанчына, са
светлымі валасамі, усе былі ў яе
ўлюбёныя.

Што такое дзіцячы сад, добра
вядома: трэба зранку ў пэўны час
туды прыйсці, есці манную кашу,
якая ніяк не хоча лезці ў рот, гу-
ляць у двары — ён хоць і вялікі, але
ж гэта не той прастор, у якім яны
жылі. А самым непрыемным для
хлопцаў было тое, што трэба спаць
ўдзень. Сябры не маглі вытрымаць
такі здзек. У іх галовах з'явіўся план
ўцёкаў. І той час надышоў. Усіх па-
лажылі спаць, нянечка некуды
выйшла на хвілінку. Вокны адчы-
нены, фіранкі павольна калышуць
ад цёплага ветрыку, надвор'е
цудоўнае. Мікола і Славік пераглед-
нуліся, ухвалілі адзін аднаго — і ў
акно, пад гору, да ракі. Ім здавалася:
аба-вязкова будзе пагоня. Блукалі да
вечара, замятаючы сляды.

Вяртаецца Славік дамоў, ду-
мае, як сказаць бацькам, чаму так
доўга затрымаўся ў дзіцячым
садзіку. А тыя даўно ўжо ведаюць
пра яго прыгоды. Усміхаюцца: усё
зразумелі. На гэтым "пакуты"
хлопцаў і скончыліся.

Ігнат СТУДЗЕНЬ

АДКАЗЫ НА КРЫЖАВАНКУ, ЗМешчаную ў № 14

ПА ГАРЫЗАНТАЛІ. 1. Тэрапія. 9. Кавалер. 13. Соцкі. 14. Умова.
15. Лідэр. 16. Біс. 17. Кадук. 18. Эскадра. 22. Тактыка. 26. Кран.
28. Ніва. 29. Аповесць. 30. Клаўнада. 31. Одум. 34. Віла. 36. Іней.
37. Інтрыга. 38. Піва. 39. Абат. 42. Тэма. 43. Кузіна. 44. Гак. 45. Му-
зыка. 46. Яшма. 50. Рант. 52. Мадыфікацыя. 53. Вест. 58. Клас.
61. Разліў. 62. Хан. 63. Талака. 64. Лама. 67. Звод. 68. Кілт. 69. Да-
жынкi. 70. Лава. 71. Плыт. 74. Раса. 76. Аптымiзм. 77. Арганiзм.
78. Ліфт. 80. Абза. 82. Гранула. 86. Ідэолаг. 90. Трумо. 91. Ча-
д. 92. Агрэх. 93. Агава. 94. Эліпс. 95. Кларнет. 96. Траншэя.

ПА ВЕРТЫКАЛІ. 1. Талакно. 2. Радца. 3. Пюрэ. 4. Ясак. 5. Эцюд.
6. Хіба. 7. Куст. 8. Воўк. 9. Кары. 10. Века. 11. Лэдзі. 12. Рэклама.
19. Споведзь. 20. Алей. 21. Руціна. 23. Адліга. 24. Трус. 25. Каалі-
цыя. 27. Намітка. 28. Наватар. 32. Дэбош. 33. Арганізацыя. 35. Ліман.
40. Інвалід. 41. Будынак. 47. Мыс. 48. Сыр. 49. Вар. 51. Аул. 54. Еса-
ул. 55. Трактат. 56. Ізаятар. 57. Батаніка. 58. Казарма. 60. Анонс.
65. Падзол. 66. Разрад. 71. Палетак. 72. Амон. 73. Чало. 75. Анар-
хія. 79. Фауна. 81. Барыш. 82. Горн. 83. Агат. 84. Уран. 85. Ачаг.
86. Ідэя. 87. Эмір. 88. Ласт. 89. Гага.

Пазіцыі рэдакцыі і аўтараў, матэрыялы якіх друкуюцца на старонках
«Голасу Радзімы», могуць не супадаць.

Рэгістрацыйнае пасведчанне №81. Падпісны індэкс у Беларусі 63854.
Тыраж 2 082 экз. Заказ 1007. Падпісана да друку 29. 4. 2002 г. у 12.00.

Газета набрана і звярстана на рэдакцыйным настольна-выдавецкім
комплексе.

Адрукавана ў друкарні «Беларускі Дом друку»
(220041, г. Мінск, пр. Скарыны, 77).

«Голас Радзімы»
Галоўны рэдактар
Наталія САЛУК

ЗАСНАВАЛЬНІКІ:
Міністэрства замежных спраў Рэспублікі Беларусь;
Камітэт па справах рэлігій і нацыянальнасцей пры Савеце Міністраў Рэспублікі Беларусь;
Беларускае таварыства дружбы і культурнай сувязі з замежнымі краінамі;
Беларускае таварыства па сувязях з суайчыннікамі за рубяжом «Радзіма».

Наш адрас: 220005, Рэспубліка Беларусь, Мінск, пр. Ф. Скарыны, 44.

Тэлефоны: (+375-17) 288-11-97 (бухгалтэрыя, тэл./факс), 288-12-80, 284-76-56, 288-17-82.